

LJUBLJANSKI ZVON

Izhaja 12krat na leto in stane 90 K, za pol leta 45 K,
za četrť leta 22 K 50 v, posamezna številka 10 K.

Uredništvo in upravništvo je v Sodni ulici štey. 6.

Odgovorni urednik: Dr. Joža Glunar.

≡ Vsebina desete številke: ≡

A. Funtek: V zadnjem zavinku. — Gustav Strniša: V noč plamenu.
— Ivo Šorli: Gospa Silvija. Povest. (Konec prihodnjic.) — Kosovel
Stano: Beseda. — J. A. G.: Iz Cimpermanovega kroga. (Dalje.) —
Joka Žigon: Nočno hrepenenje. — Rad. Peterlin-Petruška: V sanjah.
— Milan Fabjančič: V plamenih. (Konec prihodnjic.) — Joka Žigon:
Pesem. — Silvester Škerl: Jeseni. — Dr. Avgust Žigon: Korytkova
pogodba z Blaznikom iz leta 1838. (Dalje.) — Miran Jarc: Poletno
popoldne. — Franjo Rož: Jeseni pri nas. — Ivan Albrecht: Tominjeve
line mlada leta. (Dalje.) — Miran Jarc: Nežosežna. — Književna
poročila: Milčinić Andrija: Mali ljudi. (Ivan Zorec.) — Sič Albert:
Narodne vezerine na Kranjskem. (Fr. Kobal.) — Jadransko pitanje na
konferenciji mira u Parizu. Dokumenti o jadranskem vprašanju. (Milko
Kos.) — Ivana Brčić-Mažuranić: „Priče iz davnine“. (Dr. Is.) — Božidar
Purić: Ljubavne svečanosti. (Miran Jarc.) — Momčilo Milošević: Pred
obnovom. (Miran Jarc.) — Dve mladinski zbirki. (Z. Z.) — Kronika:
Opera: „Lepa Vida“. (Anton Lajovic.) — Dva članka Alfreda
Jensena. II. (Dr. Vojoslav Molč.) Konec. — Naši prevodi. — Neve knjige.

(Uredništvo ne vrača rokopisov, ki jih ni naročilo.)

Last in založba „Tiskovne zadruge“, z. z. o. z. v Ljubljani.

Tiska Delniška tiskarna, d. d. v Ljubljani.

Delniška tiskarna,

d. d.

v Ljubljani

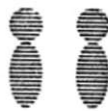
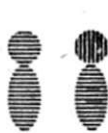
(PREJ TISKARNA IG. PL. KLEINMAYR & FED. BAMBERG)

Miklošičeva cesta šte. 16

**se priporoča za izdelovanje
vseh tiskovin od posetnic
do najumetnejšega barv-
nega tiska, kakor tudi za
natiskovanje listov, časo-
pisov, trgovinskih in urad-
nih tiskovin. Vsa ta dela iz-
vršuje kar najhitreje in po
strogo strokovnih pravilih.**

♦ ♦ ♦ ♦

**Obenem priporoča svojo naj-
bolje urejeno knjigoveznico, ki
izvršuje knjigoveška dela od naj-
preprostejše do najfinejše vrste.**

LJUBLJANSKI ZVON

MESEČNIK ZA KNJIŽEVNOST IN PROSVETO.

LETNIK XL.

1920.

ŠTEVILKA 10.

A. FUNTEK:

V ZADNJEM ZAVINKU.

Naj sŕisnĕm ſpĕt enkrat ſe v kot
ob ōknŭ poniŕnega doma!
Naj gĕdām iŕ kota na pot,
kjer pŕtŕnik ŕa pŕtnikom roma.

Kako jim korak je lehak,
ko ŕĕmĕljā od ſolnca ſe bliska!
Kakŕ jim nāsmeh je sladak,
ko dŭſā ōd sreĕe jim vriska!

Telo jim kipi od meĕi,
ki v ŕilah odporno jim polje;
oko ſe iskri od ſtrasti,
ki priĕa nezmajne je volje...

O, doſti ŕe temu je let,
ko mi ſmo takisto po plani,
po klancih hodili med ſvet,
ponoſni, viſoko ŕavnani!

Ne gledat — mi ſli ſmo takrat
oſvajat, pomlajat, prerajat,
oblike prevratne ſnovat,
ideje preŕerne zaſajat!

In šli smo naprej in naprej
po zlato ozarjeni cesti,
in bilo ni konca, ne mej
zanosu in samozavesti...

Kdo solncu je vladal tačas?
Kdo mesecu, zvezdam veleval?
Vesmir je edino za nas
od luči pravečnih odseval.

In vendar... Zdaj ta in zdaj ta
povesil je spotoma glavo
in truden od vsega hoda
počasneje stopal v daljavo.

Napósled pa bilo glasov
med nami vse več je s tožbami.
„Vrnimo se, bratje, domov!
Naj hodijo drugi za nami!“

Še malo — čez klanec še tam! —
Obstali smo zdajci na poti.
Kako, da nenadoma nam
zablisnil se — dom je naproti?

Ko v svet smo krenili, tačas
objestni ob misli smo bili,
da cesta je vsaka za nas,
potem pa smo v — krogu hodili! — —

Vi tudi, ki greste vesmir
osvajati iz hiše domače,
vse eno, kam vodi vas tir,
ne boste hodili drugače!

Strmeči na daljne stvari,
hiteči za slehernó vabo,
ne boste imeli oči
za smer in za cesto pred sabo...

Nam drugim, ki trudnih smo nog,
pa hoja premišljena prija,
 četudi se ozki njen krog
 nam vsak dan še ože zavija!

Premnogim že h koncu gre pot...
Kaj v zadnjem zavinku té miče?
Peč, miza, stol, postelja, kot —
zadosti za žive mrličje!

*Vendar enkrat, spet, da ga človek je
 & da gre zato po srečo*

GUSTAV STRNIŠA:

V NOČ PLAMENI ...

V noč plameni ognjeni sij strasti —
 kometov brezizraznih — razdejanje —
 Nejasne zrem konture, bolne sanje
 kot pšice ostre zbadajo me v kri.

Ustvarjajoči genij v mrak ječi,
 v verigah zvezd trepeče, temna ječa —
 vesoljna noč ga stiska, koprneča
 za ognjem solnčnim hladna, mrka ždi

ogromna zver na preži, solnca čaka;
 a v jutro oslepi jo silni svit,
 in razkroji jo — v rosah zjutraj plaka,
 ko zvezd blede žareči ji nakit —

Svoboden genij s solncem se pobrati —
 ognjenih žarkov srka moč;
 in dih narave na blesteči trati
 odmev je duše vriskajoč —

*Preberite Juntak = na prejšnjem in tem listu
 — in ste se naučili peti*
Nov. 12/12 920

IVO ŠORLI:

GOSPA SILVIJA.

POVEST. (Dalje.)

Prišla sta bila do vogla ulice, kjer je stanoval Zevnik v vili, sveteči se izza dreves.

— Ti greš zdaj tja? kaj ga dobiš doma? je vprašal Zlogar.

— Če ne njega, pa gospo.

— Aha! se je zasmejal Zlogar.

— Kaj se smeješ? Kaj je tu smešnega? je Humar ježno vprašal.

— Hm... Ali mi dovoliš, — meni defenzorju diaboli v stranki namreč — še eno odkrito besedo? Zdaj, ko ni še nič, ti namreč še lahko rečem — z namenom seveda, da naj ne bo. Ali ne misliš že tudi v ti točki postati enkrat resen?

— V kaki točki?

— Glede žensk. Če se misliš namreč resno pečati z vlogo političnega vodje, se mora tudi v tem pogledu tvoje življenje že resno izpremeniti. Take vrste avanture, kakor si jih uganjal doslej, bi odslej lahko tebe in še stranko pokopale. Čakaj! že vem, kaj porečeš: kaj da ima to opraviti s tvojim posetom pri gospe Zevnikovi? To, da se boš, če se že nisi, zaljubil v njo, kakor si se doslej še v vsako lepo poročeno damo! In glede na tvojo proketo srečo pri ženskah in na gnezdo, kakor je naposled naša prestolnica, pride nekega dne lahko do škandala. In potem — — —

— O tem razumeš pa še manj, nego o bančnih poslih, prijatelj. Nikdar še nisi imel stotaka v žepu, nikdar še lepe ženske v rokah. Ali misliš ti, da se gospa Zevnikova tako zapeljuje kakor katera onih, s katerimi si me doslej videl imeti posla?

— Ženska je! In že sumljivo, da jo po enem preplesanem večeru staviš toliko nad druge.

— Res! Ne razumeš! je zmajal Humar z glavo. Ne zaradi nje — zaradi njenega moža je tu stvar drugačna. To je spet posebna teorija, prijatelj!

— O! To je pa zanimivo! Kaj bi jo smel slišati to teorijo? se je zasmejal Zlogar.

— Zakaj ne! Poslušaj: Prispodobo o ženski kot trdnjavi in zapeljivcu kot oblegovavcu si morda celo ti že slišal. No, vidiš! Prispodoba pa velja samo za dekleta. V trikotu so vloge drugače razdeljene: trdnjava je zakonski mož, oblegovavec je njegova žena, — le njen zaveznik je zapeljivec, nič več!

— O, o, o! Le dalje!

— „Zapeljivec“ — med ušesci, prosim! — je sploh veliko bolj pasivna vloga nego se navadno misli. Skraja celo popolnoma. On tu samo gleda in tehta, ali se bo izplačalo ali ne. Zakaj ni vse le na obrazu in postavi: kak je smeh, kako govorjenje, kak razum, kako srce, vse to je treba pretehtati. To je prvi štadij. Če je ta dobro uspel, pride drugi: tehtanje moža: je li ljubezniv ali oduren z ženo, dober ali zloben, spreten ali neroden, zabaven ali dolgočasen. Ko si to ugotovil, pride tretje. pomakneš se takorekoč iz ozadja, kjer si bil doslej, in se postaviš zraven moža. Kakor dvoje zrcal mora stati tvoja in njegova glava pred njo, da vidi obe hkratu in da ne more videti ene brez druge. Zdaj začne boj, napad. Tvoj proti njej? Proti njemu celo? Nikakor: njen proti njemu. Treba je samo, da storiš ves čas ravno nasprotno od tega, kar običava on. Ako je on oduren, si ti do vseh mej ljubezniv, kavalirski, ako on dolgočasen, ti zabaven, on neroden, ti spreten. Ako pa je on kavalirski in ljubezniv, si ti dovoljuješ različne nesramnosti, seveda vedno v primerni obliki, ako je on šaljiv in žlobudrav, se ti zaviješ v togo resnobi, celo melanholije; on ročen in poskočen, ti svečan — vedno opirajoč se na nezmotljivo resnico, da ne le pri otrokih, ampak tudi pri ženskah celo slabši tuji kruh prekosi še tako sladki domači vsakdanji kruh. Kakor vidiš, je moževa vloga vedno prokleto težka, nehvaležna, tvoja čez vse lahka. Šele na koncu te čaka mala, čisto neznatna pozitivna naloga: da iztegneš roke in da ujameš njeno hrepeneče srce vanje. Toda prijatelj, vsega, prav vsega tega je treba za uspeh!

— Razumem! je rekel Zlogar z lahkim nasmehom. Do Zevnika imaš v prvi vrsti obzire.

— To menda ni prava beseda. Obzirov bi ne imel do nikogar. Usmiljenja še manj — usmiljenje je sploh ono čustvo, ki naj si ga „oblegani mož“ še najmanj želi, — ampak dr. Zevnik mi — imponira. Skratka: se mi ne zdi objekt! In... in gospa tudi ne, če že hočeš. Da, gospa je celo ena onih, ob katerih bi človeka veselilo, ako bi mu nekega dne povedala, da se je zelo motil, če je mislil... Bodi torej brez skrbi — vsaj tu ne bo škandalov!

Naglo je ponudil Zlogarju roko in odšel tja doli proti vili.

7.

Gospa Silvija je vsa bleda in prepadena sedela zraven postelje, ko je vstopil dr. Kopar. Zdaj je naglo vstala in položila prst čez usta.

— Spi? je zašepetal. Že dolgo?

— Že dve uri. Tako mirno in lepo — pogledajte ga! Ali naj ga zbudim?

— Ne! je Kopar naglo odmajal z glavo in stopil bliže. In ko je prijatelja za hip molče opazoval, je skoro glasno vzkliknil: Kaj bi bilo res že mogoče?!

Potem se je sklonil nad bolnika, poslušal dihanje in srce in se naenkrat sunkoma vzravnal:

— To je že skoro čudež!

Gospa Silvija, ki je ves ta čas s široko odprtimi očmi strmela v Koparja, ga je zdaj zgrabila za laket.

— Kaj... kaj je...? je zadrgetala.

— Rešen! je potrdil Kopar.

Tu se je naenkrat ušibilo gospe Silvije visoko in vitko telo, in s komaj udušenim ihtenjem se je zgrudila zraven postelje.

— Jožko, Jožko, o moj Jožko! je zahropla. Odpusti mi, Jožko, odpusti — — —

In že je hotela zgrabiti bolnikovo roko, ko ji jo je Kopar naglo pridržal, jo odločno dvignil s tal ter jo odpeljal v predsobo.

— Bravo, gospa — samo še tega bi bilo treba! se je nasmehnil zunaj, ko jo je rahlo potisnil v naslanjač. Razume se vendar, da ga ne smemo še z ničimer razburjati. Zato pa se morate najprej sami umiriti!

Stopil je k oknu in čakal, da se izjoče.

Ko se mu je zdelo, da bo mogoče ž njo govoriti, se je obrnil in prišel bliže.

— Dovolite, gospa — za kaj pravzaprav ste hoteli Jožka prositi odpuščanja? je vprašal počasi.

Obrisala si je solze in ga pogledala. Potem je povescila oči in tiho odgovorila:

— Ali nisem jaz vsemu kriva?...

— Tudi njegove bolezni, mislite? se je nasmehnil. Medicinsko vsaj ne. Jožko se je med tistim tekanjem po mestu prehladil in — — —

— Toda kdo je bil kriv, da je moral tekati po mestu? Kdo ga je spravil v ta obupni položaj, če ne jaz s svojo nespametnostjo? je

vzkliknila. Jezus, saj si šele zdaj upam pomisliti, kaj bi bilo iz mene, če bi bil umrl — kakor v strašen prepad gledam, se mi zdi...

Kopar je z neslišnimi koraki stopal po debeli preprogi in se smehljajal. Tu se je ustavil pred gospo Silvijo in ji pogledal v še vedno mokre oči.

— Vi, gospa, oprostite, tudi v tem nekoliko — precenjujete... Jožko je moral sam vedeti — — —

— Nič ni moral vedeti! ga je burno prekinila. Kaj je mogel vedeti, le slutiti, da ga bodo na tak divji način napadli? Kaj je naposled storil? Da je šel oni večer na ples tistih fantov in bil prijazen ž njimi? Nikjer še ni bil nastopil, na nobeno stran se še vezal — — —

— E, ljuba moja, ogenj je treba v kali zatreti, so si gotovo mislili nasprotniki — —

— A ti nasprotniki so bili njegovi dosednji najboljši prijatelji! O, in kako podlo: najprej nahujskati one špekulante nanj, v katerih mreže se je bil zapletel; potem šele, ko se ni mogel več zganiti, kaj šele braniti, ga začnejo javno napadati!

— Hm, ne rečem... plemenito v navadnem smislu to postopanje ni bilo, a treba je priznati, da izredno spretno: najprej so mu nastavili past — ne, past si je bil z onimi špekulacijami že sam nastavil — potem so ga pognali, da je moral ravno v to past. Vidi se, da ga vsaj niso podcenjevali: da mu je ostal še kak drugi izhod, pa mágari spet le v kako drugo past, bi se ga bili tako temeljito odkrižali... Tako pa se danes lahko še pohvalijo, da so mu ravno oni eksistenco rešili.

— Pa ne, da jih zaradi tega še celo občudujete? Vi celo? ga je temno pogledala. Pa seveda, saj ste vi tudi — njihov prijatelj...

Sedel je zraven nje in jo nekoliko časa mirno gledal. Potem je počasi povzel:

— Kaj bi vi rekli, ljuba prijateljica, če bi vam prerokoval, da jim bo celo Jožko, vaš mož, še dober prijatelj, in oni njemu! Vi po svoji logiki, ti ženski, torej čisto srčni logiki, tega ne boste nikdar razumeli in se boste na ubogega človeka najbrže celo jezili, če ga boste videli spet v njih družbi. Ali pa ga vsaj v srcu dolžili, da se je samu „prilagodil razmeram“. In mene najbrže tudi nekako tako... Prav zato bi rad vsaj poskusil pojasniti vam, kako trezen možki tako stvar trezno presodi: Mi namreč čisto natanko razločujemo, da je človek eno doma med svojci in tudi prijatelji, drugo pa zunaj v življenju, že celo pa v javnem življenju. Čim je ubogi Jožko stopil tja ven, in sicer — pa če tudi le za korak — v stran od svojih prijateljev in proti njim obrnjen,

ni bil več prijatelj; in po politični morali, ki je več ali manj vsem politikom enaka, ni smel pričakovati nobenega obzira. Biti jim je moralo samo na tem, da ga pobijejo, in sicer čim prej in čim bolj popolnoma pobijejo. In ko so dosegli, bi jim ne bil mogel nikdo niti zameriti, če bi bili šli dalje in pustili človeka ležati, kjer je bil padel... No, zagledali so zdaj „samaritani“ v njem spet samo še prijatelja, dvignili ga in ga spravili na varno... In če te čase niso hodili ali pošiljali vpraševat, kako mu je, je bilo le iz čisto lepe sramežljivosti — vedite pa, da so menc kar obsipali s prašanji, kjer so me našli.

Molče je gospa Silvija strmela pred se. Potem je počasi zmajala z glavo:

— Težko je človeku vse to razumeti... Toda, če pravite vi, da je tako — — —

— O! to je pa velik napredek, gospa! se je nasmehnil Kopar. Da vi enkrat nekaj sprejmete, česar ne razumete — — —

— Če pa vidim, da je toliko stvari, ko mora človek potem reči, da so imeli drugi prav... Dà, zakaj niste potem takrat tudi njega posvarili, ko ste menc... On bi bil verjel in morda — — —

— In morda bi se ne bilo zgodilo?... Zdaj, ko je vse prestano, lahko rečemo: Hvala Bogu, da se je! Zakaj videti je, da tudi mimo, ali bolje preko vas ni prešlo brez sledu... Toda takrat bi bilo najbrže vse zaman. Koliko sem pri vas opravil, se je kmalu pokazalo. Bilo jih ni malo — in le iz najboljšega namena vam to povem — bilo jih je, ki so vas dolžili naravnost — brezsrčnosti — — —

— Ne, to nisem bila! To nisem bila nikoli! se je burno branila. Samo življenja nisem poznala, nisem verjela, da je res tako trdo, neusmiljeno, grdo!

— Česar menda niti dobri Jožko ni nikoli popolnoma razumel, je prikimal Kopar. In že celo menda ni razumel tistega o dvoje vrst življenja! o čemer sem govoril prej. Čisto navdušenje in vznemetenost tistih mladih ljudi ga je najbrže prijela, in ni si mogel misliti, da bi mu mogel kdo resno zameriti, če gre med nje. Potem pa, ko je opazil, da jih drugi neprijazno gledajo, se je uprl tudi še njegov ponos: kdo bo njemu predpisoval, kam stopi in kam ne? Zato, sem rekel, ste si preveč očitati, ko ste mislili, da ste vi vsemu krivi — ko je bila stvar že tako daleč, bi bil šel Jožko tudi brez vašega prigovarjanja. In najbrže celo proti mojemu prigovarjanju. In ko je v resnici tudi šel, sem si mislil: mož je, mora vedeti, kaj njegov korak lahko pomeni — kdo mi daje pravico, da mu branim? Tako sem si rekel jaz. Kaj so si

rekli drugi, oni, ki so ga potem zvrnili, si lahko sami nslite. Zakaj ne pozabite, gospa, da se še niso — bali njegove moči... Drugače bi se bili trudili, da ga od njegove namere odvrnejo — tako jim je bilo morda še ljubo, da najdejo priliko za popolno njegovo uničenje. Zakaj, kakor sem že rekel: podcenjevali njegove moči pa tudi niso!

Zunaj so se odprla vrata in drobni koraki so zapeli po podu.

— O, kaj sta otročička že doma? je vzkliknila gospa Silvija in naglo odprla. Slavko, Verica! pridita no — naš papaček bo kmalu spet zdrav, pravi gospod doktor. O, zlatka moja!

In potem ju je samo stiskala k sebi in čez blede lice ji je počasi polzela kaplja za kapljo.

Dolgo je Kopar molče opazoval ta prizor. Potem se je počasi nagnil h gospe Silviji in ji ponudil roko.

— Pa sem le imel jaz vedno prav, ki sem bil povsod in vedno na vaši strani, če se je bilo treba kdaj postaviti za vas, gospa! je rekel toplo. Ne, kljub vsemu se nisem motil v vas!

— Kako — kljub vsemu? Zakaj ste to besedo tako poudarili? Kaj res nočete in nočete verjeti — — —? se je ozrla počasi vanj.

— O tem morda drugič, se je nasmehnil. Za zdaj bi vam samo še priporočil, da se Jožku ne opravičujete, kakor ste hoteli. Poleg vsega drugega, bi samo žalili njegov ponos. V takih stvareh je namreč samo dvoje: ali sta mož ali žena tako nedelikatna, da si očitata, češ: če bi ne bilo tebe, bi se to in to ne bilo zgodilo, ali pa sta delikatna. In če sta delikatna, sta tankočutna tako, da še v očeh ne sme biti očitanja... Zato pa tudi ne — opravičevanja! Ali me razumete?

— In vendar je morda vsaj v srcu očitanje... je rekla zamišljena.

— Kar se tiče tega, o čemer sva ravno govorila, vam zatrdim, da ga v njegovem ni! je trdno odvrnil. Kar se tiče drugih stvari — morda... Toda o tem lahko govorite tudi sami ž njim, če vas zanima. O tem namreč lahko govorijo tudi najdelikatnejše duše...

Pokimal ji je, pogladil otrokoma lase in naglo odšel.

(Konec prihodnjič.)

KOSOVEL STANO:

BESEDA.

V začetku je bila Beseda,
v Besedi je bil Bog,
in v Bogu je bila Beseda.

Mir vseokrog —
ni stvarstva, ni reda;
še spava, še plava Beseda...

Naenkrat pa Duh izpregleda,
in iz Besede se rodi Bog,
iz Boga se rodi spet Beseda:

Vse bodi
povsodi!...

Vsemir je
poln zvezd,
Beseda jih vodi
do ciljev in cest,
življenje se vije
od zemlje v nebo
in v njem melodije
Besede pojó.
Vseobsežen je prostor,
neizmeren je čas,
povsod oblikuje
Beseda obraz:
na čela pritiska
Resnice pečat,
in žig ta je zlat
in Dobrote bogat.

Si lep?
Kdo ti pokazal Lepote je pot,
če Besede ni v tebi, če prost nisi zmot?...

J. A. G.

IZ CIMPERMANOVEGA KROGA.

10.

V Ljubljani 18 $\frac{22}{7}$ 74.

Draga Lucinika!

Po svoji obljubi Vam pošljem denes „Babico“, povest, kakoršnih je malo pri nas. Knjigo imejte, dokler se Vam poljubi; in tako vsako, ki Vam jo bom jaz poslal. Saj če je v Vaših, je v dobrih rokah.

V neke danjega „Jurija s pušo“ sem pogledal zaradi tiste klasične pesni Fránjice Mašinščák-ove in da se samí prepričate, kakova je, Vam pošljem tudi dendenes vže redkega „Jurija“, želč Vam k njega brani: dober tek!

Ali ste vže brali povést „Rahélo“ od gospé Lujíze Pesjak-ove? Prosim, povejte mi. Jaz bom zmeraj rad skerbel, da ne boste terpeli dušne hrane pomankanja.

Gospa Pesjak-ova mi je za gotovo obljubila, da Vas tá ali drugi teden obišče. Ker Vam je tá žēna vže zdaj iz sēra vdana, porabite priliko, da Vam ho še bolj nagnena. Predvčerajšnem, ko je bila pri mēni, sem jej kot svojej prijateljici, tudi povēdal, da vem, iz katerega vzroka je pēsница „Surke in fraka“ pretergala korespondenco z meno. Da je gospá tá čin Fránjice odobrila, bi Vi ne verjeli; a vendar je tó res, kajti dejala mi je: ako je kedó tákov terst, ki ga vsaka sapica omaje, nam nij treba ravno žalovati, ako odpade od nas. — — —

Zaradi Vaše obljube: da hočete z mano biti v dopisni zvezi, Vas moram denes še enkrat prav resno opomniti, da prav dobro pretehtajte sami pri sēbi, če niste obljubili več, kakor boste mogli izpolnovati? Premislite, da bil bi jaz zeló nesrečen, ko bi prejel kedaj znabiti tudi tákov dokaz terdosērnosti, kakoršnega sem iz Tacenja, od — Vas!

To je gerdó, neplemenito in kaže, da je stópinja omíke, na kateri misli, da stóji tákov človek, veliko nižja, nego se njēmu dozdeva.

Torej: róko na sēce in dobro premislite stvar!

Dalje še nekaj. Kakor navadno drugim ljudém, také ste se tudi mēni prikupili Vi Svojim lepim vedenjem in še bolj me interesira Vaš

kvišku hrepeneči duh in tá je ravno, ki me Vam nagiblje. Ako bi mogel jaz svojo slabo močijo pospeševati njegov razvoj, bi bilo tó moje največje veselje. Tó je tudi moj namén; prijateljstva brez naména ne mogó živeti.

O „Babici“, kedar jo boste zbrali, mi pišite, kater dél povésti Vam je ~~dopál~~ in tudi zakaj? Vaš odgovor mi bo merilo Vašega okusa, kateremu vstrezati je moja želja.

Bodite zdravi in veseli, ne pohujšajte se nad mano in spominjajte se me časi, kedar némate važnejšega dela.

Vaš

Cimperman.

11.

V Ljubljani 18 $\frac{5}{9}$ 74.

Draga Lucinika!

Ker gredó ~~ravno~~ danes moja mati mimo Vas, porabim tó priliko ter Vam naznanjam, da sem že živ in se vedno spominjam Vas, svoje drage prijateljice. — Obžalovanje svoje Vam denes izrekam nad izgubo Vaše prijateljice Marije Lukmanove. Tó je hudó, ako človek izgubó zvesto dušo, kajti dendenes sklepana prijateljstva navadno ne trajajo dolgo.

Kakó se imate Vi? Ali ste kaj bolje zdravi? Gospá P[esjak-ova] mi je pisala onikrát, da je Vas na vélicege Šmarna dan videla v Loki ter z Vami govoríla par beséd. Ona se sploh interesira za Vas.

Jaz imám, kakor po navadi, zmeraj obilo dela. Odkar sem Vam zadnjič pisal, sem sopet poslovenil eno igro „Montjoye“, ki obsega 30 pisnih pôl in zdaj leží vže sopet na moji mizi opereta „Lepa Španijolka“ in kúpec nó! Znabiti bo šló vso zimo tako. Kaj se hoče! Moje okólnosti mi stiskajo peró v róke in velé: delaj!

Ali imate še tujce v stanovanji? Kakó gré z „laško šprahó“?

Pišite mi kmalu in pozdravite preserčno vse svoje ljudí!

Vaš

nepromenljivi
čestilec in
prijatelj

Carpenter.

12.

V Ljubljani 18 $\frac{13}{9}$ 74.

Draga Lucinika!

Nekove krasne nemške pèsni začetek se glasi:

Es ist bestimmt in Gottes Rat,
Dass man vom Liebsten, was man hat,
Muss scheiden.

Téh besed sem se spómenil, ko sem prebiral Vaše zadnje pismo, v katerem mi tožite svojo boleost zaradi izgube Vaše ljubljene Marije. Uverjeni bodite, da Vam bo tudi tó rano zacelil čas; nikar pak mēni nasproti več ne govorite, „da bo kmalu boljše“. Jaz umejem téh beséd pomēn in pokrégati Vas moram, da Vi nēmate pravice k taki tóžbi. Vi ste lepí, mladi, premožni, lastnósti, ki Vam bodo pridobile ljubeznjivega soproga in potem stoperv se Vam bo pričelo *novó* življēnje! Videli boste, da jaz nijsem slab prorok; a ne smete mi biti hudí, ker takó odkrito z Vami govorím. Vi me zovete prijatelja in kot tak *moram* biti odkritosērčen.

Preteklo nedeljo, ko so bili moja mati na Šmarijni gori, so pri vernítvu govorili s *Franjico M[alenškovo]*. — Izprašēvala je matere, kaj počnem, kedó me obiskuje i. t. d. Poslednjič mi je po materi poročila svoj sērčen pozdrav. Ne smém Vam tajiti, da me je tó razveselilo, a le zbog tega, ker ménim, da se bo Franjici poslednjič znabiti vendar pokazalo, da nij niti pametno niti plemenito ravnala, ko je občevanje z máno takó hitro pretergala. Mēne je zbódló v sērce, ko sem izvédel od Vas, kakó ničev povòd je provzróčil to dejánje. Ali, kar je stvorjenega, naj ostane! Jaz sem prost vsake krivice in imam mirno vést.

Opereto „Lepa Španijolka“ sem vžé doveršil. Govorēč o gledaliških igrah moram Vas vprašati: ali boste tudi Vi prišli letos kedaj v Talijin tempelj? Upati je, da bode prišlo letos mnogo lepíh iger na oder; saj imajo vžé mojích pēt!

Jaz bi imēl iz sērca rad, da bi bilo letošnje leto boljše srečno slovenskemu društvu dramatičnemu nego pak je bilo lansko!

Gospá Pesjakova Vas prijazno pozdravlja! Tisti mladi „fant“, ki je bil pretečeni teden pri Vas in je z Vami govoril o mēni, je Oroslav Vráníč, moj prijatelj in pisatelj „Helene“ v „Zori“; sē gosp. Kerncern sta si dobra prijatelja. Ali ste brali Pajkovo kritiko (v „Zori“)

o mojega brata pesnih? — Zdaj, tó je 15. sept. pridejo* nekatere krasne péśni gospé Pesjak-ove, katere Vam posebno priporočam, da jih berete.

Vaše prijazne ponudbe zaradi vozá se res ne bom poslužil in tedaj letos vže več ne bom videl Št. Vida. Denès bi šel rad v Šiško, pa ne vém, če bo moči, ker kaže slabo vrême. Bodite zdravi in razveselite me *kmalu* spet s kakim listom.

Vaš

Carpenter.

13.

V Ljubljani 18 ³⁰/₉ 74.

Draga Lucinika!

V najhujši naglici Vam odpišem par verst na Vaše ljubeznjivo pisemce, iz katerega razvidam, da ste prav veseli ter se dobro imate. Če prav nekoliko pozno, vendar prosim, da bi bili Vi, draga Lucinika, také prijazni, da bi poročili svojemu ljubemu očetu tudi *moja najserčnejša voščila*. *Naj živé še dolgo versto lét, da bodo videli svojo Luciniko srečno!* —

Da sem Vam sè knjigami postrégel, me veséli in moja skerb bo, tudi vprihodnje skušati, da si bom pridobil Vašo zadovoljnost.

O gledališči Vam vém poročati le tó, da se bo začelo 10. oktobra; katera igra pride najprej na versto mi nij znano.

„Kakó se jaz imam?“ Draga Lucinika, nič prida. Mèni manjka *nečesa, kar pa mi dati nij v stani nikedo!* Tudi mi kerha moja dobro voljo množina vso pozórnost terjajočih dél.

Kedar se peljem „vèn“ in grémo skozi Lattermanov drevored, me sercé bolí, ko vidim ležáti na tléh vélo listje; spomínja me najprej bližajóče se puste zime in dalje mojih različnih nádej, koje so *ravno* tako vële in suhé! Da némam nekaternih ljubih duš, koje me v resnici ljubijo, ne žélel bi si biti na sveti! —

Bodite zdravi in veséli ter spomínjajte se časi svojega

čestílca

Josipa.

Hostnik Hostnik Vas pozdravlja in gospod šolmašter.

* V „Zori“.

14.

V Ljubljani 18 $\frac{23}{10}$ 74.

Draga moja Lucinika!

Vaše včerajšnje pismo me je izvanredno razveselilo in takoj denes dobite odgovor.

Da so naši gospódjé z „visôcimi škornjami“ časi nekoliko preveč natančni, kaže baš ona opomba v našem cerkvenem listi. Kaj se hoče! Z gospó P[esjakovo]. sva se prav iz sêrca smijala, in da je tudi Vam tista notica probudila zasméh, me veseli in je lepo znamenje Vaše izobraženosti. Le naprej takó! —

Vi, ljuba prijateljica, nêmate pravega vzroka, žalostnim biti, ker se bliža zima. Pomislite, Lucinika, v sredi zime se začnê predpust, najveselejši čas za vsa lepa dekleta, kakor je moja prijateljica v Št. Vidi, katero lahko izpoznate, ako pogledate v zercalo! Jaz se prav za res bojim, da mi bo prihodnji predpust odpêljal mojo ljubo golobico; ker Vas tedaj čaka toliko veselja, nikari ne tožite o dolgočasni zimi! —

Lépega zdaj baš ničesa ne počnem, kajti včeraj in denes se veselím z nékovo staro (če-tudi nij še *stara*,) prijateljico, koja je stopêrv predvčerajšnjem prišla iz Ogerskéga in ki je bila moja učiteljica v angleškem jezici. Ko bo tó minulo, moral bom sopet predstavljati za gledišče igro, ki vžé leži na moji mizi in imá náslov „Die Perlen-schnur“, („biserna veržica“;) dala mi bo sopet kacic štirinajst dníj dela, in potem pride kaj nóvega. Takó mi bo minila dolgočasna zima, in ko pride pomlád, ter bode spet drevje cvetlo, ko bode sopet žvergôlel skerjânc v zraku svojo pomladansko himno: takrat bom pa na novo živéti začél! — — —

Povédati moram Vam, kot svoji dragi miški, da menijo višje gimnazije ljubljanske dijáci na vseh Svetnikov dan napraviti na gróbi mojega nepozabljívega brata lepo slovénost, kar se bo tudi po čas-niski poti naznanilo našim prijateljem in znancem.

Slovénost bode razpadala a.) v priméren góvor, na katerega konci položí govornik lép láverov vénec, (od dijakov napravljen, na grob, in b.) v pétji 3 pésnij, koje se spodobijo pri takovih prilikah. Takrat, upam vsaj, bo stal tudi monument, kateremu le malo še manjka.

Zdaj imám misel, da se bodem pêljal tudi jaz takrat na pokopa-tišče, ako bo vrême ugodno in ako bo spominek stal. Sicer se vtegne stvar za jeden teden preložit. Vas bi povabil najpreje jaz, ali ker je

Mozila ga je vozičnik dostigla

toliko odvisno, posebno od vremená, si ne upam; tudi ste skoraj pre-daleč, kaj ne? —

Pišite mi k malú veliko in kaj veselega, potem Vam poljubim lépo ročico!

Vaš prijatelj

Josip.

15.

V Ljubljani

18 $\frac{1}{2}$ 74.

Draga Lucinika!

Ker imám denes svoj poštni dan, dobodete tudi Vi takoj odgovor na svoje pismo.

Da Vam je mojega brata monument *čopadel*, me veselí; podoba pa tudi méni nij popolnem po všeči. — Svečanost pri odkritji pak je popisana v „Sl. Národ u“ od 3. novembra. V „Zori“ pa pride 15. t. m. krasna pésen, posvečéna spomínu mojega brata. Jaz sem vesel, da je vže vse v kraji! —

Rádosten sem bral, da sem Vam s poslano knjigo vstrégel: čaka Vaše potovke vže druga, v kateri priporočam Vaši pozornosti *posebno* izborni povesti: „Es ist bestimmt in Gottes Rat“, in: „Doctor Lämmleins Heiratsgeschichte“. Sploh, ako bo Vaša volja brati, Vas bom tó zimo lahko vedno hranil z dušnim blagom.

Vidíte, draga prijateljica, kakó jaz dobro prorokujem! Tedaj le še malo tednov, po bom sopet za jedno krasno in umno prijateljico ubožnejši! Kaj je naše življénje? — Da sem jaz jeden tistih Vaših prijateljev, ki želí iz dná svojega sercá Vas v resnici srečno videti, tó vže davno véste; hudó mi je le, da ne morem nič pripomoči k Vaši sréči! A če ne morem pripomoči, velí mi natvórni razum, da tudi ne smém stati Vaši sreči napoti; prosim Vas torej, ljuba prijateljica, da mi poveste, ali smém še vprihodnje občevati z Vami, ali ne. Nerad bi imél, ko bi moja prijateljica le iz milosti občevala z menoj! —

Kakó bode letos sè slovenskim gledališčem, ne vém; posebno dobrega se ne kaže nič! Takó vsaj mi vselej poroča moj namestnik v gledališču. (Jaz imám namreč *prost* vstòp za celo sezóno.) V saboto bode pela v opereti „Skrivnost ljubezni“, ki sem jo vže davno poslovenil jaz, pervikrat letos spet gospica pl. Neugebauer. Sè svojim „r—r—r“ ne bode vzbudila prevelikega občudovanja. Bomo videli!

Jaz se dobro imam. Skoraj cel dan je moja prijateljica pri meni ter se pogovarjava in norčujeva drug z drugim. Tó Vam je pa tudi deklè, kakoršnih je malo na sveti. Za žensko, menim vsaj jaz, je veliko, ako izverstno govori in piše 5 jezikov, elegantno igra na klavirji, a tudi izbórno — kúhati zná. Tá umeje, kar sem pisal, in vérhu téga imá najplemenitejše sercé; zató sva tudi vže *stara znanca* ter bodeva zmeraj ostala.

Gospó P[esjakovo]. bom vže pozdravil. Moji ljudjé Vas vsi sèrčno pozdravljajo in sèstra moja posebej še *Vašega lepega pava*! Srečni! Pišite mi kmalu in mnogo!

Vaš

Josip.

Ob robu zadnje strani: In tista *lepa* fotografija Vaša, ali bode ostala le obljubljena?

16.

V Ljubljani

18 $\frac{21}{12}$ 74.

Draga Lucinka!

Samó toliko sem vže boljši, da morem vendar sopet pisati in zató nehčem odlašati Vam odgovoriti ter Vam pošiljam par besedij, — zadnjič v letošnjem leti!”

Da ste se dobro vezovali, sem z veseljem bral v Vašem pismu. Ali, da ste se takó dobro imeli, pripisujte le svoji ljubeznjivosti in svojemu lepemu obrazku. Kedó bi neki ne bil vesel, ako je v Vaši družbi! Zdať Vas moram pa o nečem vprašati. Vže dvakrat sem Vas prosil *obljubljene* mi nove Vaše fotografije, a nobenkrat nijsem dobil odgovora na to točko svojega pisma! Nemec pravi: „Eine schweigende Antwort ist auch eine Antwort.“ Si-li hčem jaz v tem slučaju tó tudi takó razlagati? Kaj? — —

Božič je tú in novo leto. Koliko otroških serc težkó pričakuje božiča, da jim prinese „božično dete“ kákov vže dolgo skrivaj zažehjen dar! Kaj bode pa náma, zlata prijateljica, prineslo „božično dete“? —

Ker je navada, da si ob konči leta voščimo srečno novo leto, izpolnjujem denes tudi jaz to navado, voščeč Vam in vsem Vašim zdravja in sreče! Ako sem Vas znabiti letos kedaj nevedoč razžalil,

sedaj, ob konci leta Vas prosim odpuščanja in Vam obetam, da se bodem v prihodnje poboljšal! Zdravi Vi in vsi Vaši, tó Vam žele moji ljudje in jaz,

Vaš stari

Josip.

17.

V Ljubljani

18 $\frac{17}{1}$ 75.

Zlata moja prijateljica!

Babšek
Dobrotin
Druga sv. C. in
Moj prijatelj Babšek mi je včeraj z večera izročil Vaše drago pismo in danes morate dobiti takoj odgovor.

Da ste se tudi Vi trudili po svojih močeh pospešiti srečen izid volitev, je lepó, da pak imá naše prosto ljudstvo sploh še takó malo političnega razuma, je žalostno, in vže nekateri odlični mož, sè kojimi sem govoril o našega naróda prihodnosti, mi je dejál, da našemu ljudstvu nij pomagati, ker njega um še ni dovolj zréel, podučevati se pa ne dá! Zavest, da ste Vi vse stvorili, kar je bilo v Vaših močeh, naj Vas tólaži, ker se nij vse izveršilo, kakor bi se moralo, da se je ravnalo po pravici.

Probudilki št.vidske čitalnice in njeni „tajníci“ vskliknem pa iz globine serca: „Živela!“ Za Vašo prekrasno fotografijo in za lepi dokaz Vašega blazega serca Vam hvaležen poljubljam lépo ročico in ostajem Vaš dolžnik. Tá Vaša fotografija je po moji in mojih prijateljev sodbí najlépša izmej vseh, ki predstavljajo Vas; tudi je nenavadno líčno izdelana in torej v mojem albumu jeden najlepših eksemplarov. Še jedenkrat serčno hvalo!

Vi ste bili zeló prični v tem časi, kar mi nijste pisali; draga Lucinika, tudi jaz! Poslovenil sem v tem časi krasno opero „Das Nachtlager in Granada“, ki bi se bila smela vže igrati, a zdaj, ko je Neugebauerjeva v Zagreb šla, bog vé, kedaj pride na versto; dalje sem napisal 17 izvirnih pésnij, katere sem, prošén, vse poslal uredniku „Zoré“, ki mi jih lo gotovo dobro platil. Zdaj je skoro za celo leto preskerbljen. Da pa moje pésni „Zora“ takó redkokedaj prinaša, je uzrok tá, kakor mi je pisal g. Pašk⁴, ker on sè „tako dragocenim blagom, kakor je moje, rad skopari.“ Jaz gotovo ne morem zató, če so

⁴ V pismu 10. nov. 1874. In prej, 4. 9. mu piše: „Vaših pesen, kar jih še imam, dal sem samó eno zopet v tiskarno kot šteden gospodar.“

temu sicer zelo ostremu gospodu moje pesni tako po volji. Vsak ima svoj okus! Toliko pak Vas opomenim, zlata prijateljica, da, ako Vam je do tega, mene izpoznati, berite „dnevnik ljubezni“, kedar ga bode „Zora“ začela prinašati!

589. 587 Govorč o pesnih, še jedno! Da se me gospica Malinščakova, ki nij plemenito ravnala z mano, kakor veste, še kedaj spominja, tega bi ne bil verjel! Ako se Vam dobro zdí ali poljubi, povedite jej pri priliki, da se jej uljudno zahvaljujem za njeno dobrostno sodbó o mojih pesnih. Ker pa Vedvé ne poznate moje pesni „prazna želja“, pošiljam Vam, zlata prijateljica, tú uboge verste, koje mi je rodila misel na Vas. Prosim Vas, ne bodite hudi, ker sem bil také drzán! Tá pesen je tudi mej onimi sedemnajstimi!

Zdaj Vas pa prosim jedne male stvari! Ker jaz nahajam v Vašem serčnem prijateljstvu vsega, česar morem in smém želeti, prosim, ne omenjajte mi gospice Franje nikedar več v svojih pismih! Vi ste měni dragi, ona — mi je tuja! Človek ako se mu napravi takovo razžaljenje, kakoršno je ona mēni, pač ne more biti vesel, če mu kedó priklíče v spomin imé, katero je vže davno izbrisano iz mojega sercá! Vendar, ne mislite, da sem hud na Vas! Vaše lepo serce mi je znano; Vi ste hteli me razveseliti, a sě tēm poročilom me nijste! —

Dne 16. julija letos bo štiri leta, kar sem Vas izpoznal. Mnogo veselíh ur ste mi vže napravili v tem časi in upam, da nájino prijateljstvo ne bode poginilo nikedar. Zató sem jaz pripravljen, ako je tudi Vaša volja, da od sedaj naprej Vi mēni več ne rekaťe „Vi“, ampak kar prōstoserčno „Ti“, in ako mi tudi Vi dovolite takovo prijateljsko pravico, bom iz serca vesel!

Zdravi, draga Lucinka!

Vaš

Josephus.

18.

V Ljubljani

18 $\frac{24}{1}$ 75.

Zlata moja Lucinka!

Izmej vseh pisem, kar sem jih prejel vēs čas svojega občila s Tabo iz Tvoje nežne ročice, je izvestno najlepše tó, katero si mi poslala denes in v katerem také ljubeznjivo govoriš mojemu sercu! Lepa, serčna Ti zahvala za Tvojo ljubezen! Zdaj, ko si mi izpolnila tó serčno

žéljo, zdaj se ima stoperv začeti pravo prijateljstvo mej nama. Nemški pregovor pravi:

„Wo sich „Du“ die Herzen sagen,
Kann's der Mund mit Freude wagen.“

Prejmi od moje strani zagotovilo, da mi bode od sedaj naprej delalo največe veselje, ako bodem kedaj mogel vstreči kateri Tvoji želji in se izkazovati vreden Tvojega zaupanja in Tvoje prijateljske ljubezni!

Sploh Te morem zagotoviti, da smeš mojo željo zaradi „tikanja“ smatrati kot nenavadno znamenje mojega poštovanja, kajti moja navada nij, da bi z vsacim človekom se bratil. V tém obzeru sem jaz vže naredil žalostno izkušnjo, o kateri bodeva pa rajša kedaj govorila, če ne bodeva imela o čem drugem se pogovarjati. Ljubeznjivi ljudjé, ki pravijo, da Ti na tej zadnji krasni podobi izgledaš „stara“ 30 lét, ne vém, kdé imajo svoje oči!!! Na ves glas sem se moral zasmijati takovi — odkrito rečeno — kolosalni neumnosti! Gotovo Te je sodila kaka Evina hči, ki je vže sama toliko „mlada“! Gospá Pesjakova, kateri, menim, gré vsaj toliko soditi, kakor Tvojim kritikom, in kateri sem pokazal Tvojo fotografijo, je dejala: „Da je tó prekrasen deklíšk obrazek, poln ljubeznjivosti in življénja, kakor original.“ In tem besedam ter svojemu ravno takemu prepričanju jaz verjamem in smeš verjeti tudi Ti.

Da se nijsi mogla vdeležiti čitalničine veselice, Ti nij treba preveč žalovati. Kakor se miéni pripoveduje, se šopíri tam le vatlarstvo i. t. d. in po takovih ljudjé zabavi menim, da moja blaga prijateljica vendar ne hrepení preveč!? —

Da Ti je časi malo dolg čas, ker moreš le redkokedaj vdeležiti se kake veselice, Ti rad verjamem. Človeško sercé želi izpremembe; oči se naveličajo gledati vedno tiste obraze! A če se vse prav z mirnostjo premisli, si največkrat od veselíc več obeam, nego nam pride v dél. Misli si, da ne bode vedno takó! Priti Ti vtegne čas, ko Ti bode prosto, veselíti se, kakor se Ti bode ljubilo, a ostala bodeš rajša domá. Človek more iskati in najde tolažbe in veselja največ v sebi! —

Pesen, ki Ti je takó po všéci, je prepisal tisti diják Eržen,⁵ katerega večkrat povabim za takova opravila.

⁵ Z Erženovo roko sta napisani poleg drugih tudi tukaj priobčeni štev. 8 in 34. V Cimpermanovi korespondenci se nahajajo štiri Erženova pisma, prva tri z Reke, zadnje pa z Dunaja. Prvo (I.VI.1876) je hrvaško, pisano z latinico. „Prama svojoj obljudi i želji bijaše meni do sad nemoguće, baviti se sa pismom

594 Kedaj bode kaj mojega „Zora“ prinêsla, Ti ne vém povedati; uzrok, zakaj me Pajk takó redko predstavlja slovenskemu publiku, sem Ti v zadnjem svojem listu naznanil. Upam vendar, da bo v prihodnje drugače, ker bode letos, ako bog dá, „Zora“ dobíla še mnogo iz mojih rók. Ker se pa Ti interesiraš za moje pèsni, Ti pošiljam tú zadnje svoje predvêcrajšnje delo, s pogojem, da mi pišeš sôdbo o njem!

Moja ljuba prijateljica in sosedinja *Roza*, o kateri sem Ti vžê jedenkrat pisal in s katero večkrat govoríva o Tebi, Te serčno pozdravlja in pravi, da Te bode spomladi prišla obiskat. Ker je tó zeló izobrazena in prijaznjíva gospica, se nádejam, da Te bode tó veselilo in da jo bodeš serčno sprejela. Vsi drugi moji ljudjé Te tudi serčno pozdravljajo!

Zaradi knjig mi nijsi nič pisala; ali več ne bereš?

Piši k malu!

Tvoj

Josip.

19.

V Ljubljani

18 $\frac{11}{2}$ 75.

Zlata prijateljica!

Prav z veseljem sem čítal v Tvojem zadnjem pismu, da je Tebi pésen „Heleni“ po volji in da Ti tudi začetek „dnevnika ljubezni“ nij soperen. *Kaj* ti v tej zbirki ne bode dopadlo, se mêní vže zdaj sanje; vendar govoríla bodeva o tem, kedar bode delo celo v Tvojih rokah. Na čêlu „Zori“, ki bode izšla 15. t. m. bodeš videla tiskano pésen „Heleni“, tedaj se bode „dnevnik“ najmenj do 1. marcija odložil. Še za 3 „Zore“ pa je „dnevnika“, potem pridejo zmešane pèsni na versto, mej njimi jedna z naslovom „Mertve ljubice kita“, kder bodeš videla, kakó jaz pošujem spomínke svojih dragih.

Nič mi nijsi pisala, kakó se je pri Vas *sploh* praznoval Pust? Jaz sem ga odpravil kar z lepo, tiho, zató sem pa tudi zdaj zdrav, vesel!—

Kedar bodeš želêla kaj izmej mojih knjig, prosim, le povedi mi. Moje najveêje veselje je, Tebi napraviti kak trenotek veselja.

cirilskom, jer nema ga u nas, koji bi znao srbski čitati, — nu i pisati?“ Drugo in tretje je že napisano s cirilico, četrtó (30. X. 1879) ravno tako, dasi je slovensko.

Zdaj pak Ti moram, kot odkritoserčen prijatelj, naznaniti, da bom prav v kratkem stopil v dopisno zvezo z nekim krasnim, izobraženim dekletom, katere pesni je nekoliko kratov „Zora“ prinesla (lani) pod črkama P. D.

Zdaj je vže vse uredjeno po nekovem mojem prijatelju. Dekle se za me interesira in Tebi bodem vže poročal, kakó se bodeva sporazumevala.

Povedi mi vendar, zlato moje golčbče, se li kaj veseliš spomladi? Jaz je komaj čakam in posebno iz tega vzroka, da bi sopet jedenkrat videl Tvoj lepi obrazek in čul sladki glas tvojih nežnih ust.

Costa Smert mojega sèrčnega prijatelja drja. Coste — katerega si tudi Ti spremila k sv. Krištofu — je mène neizrecno genila. Za novo leto mi je še pisal zelo prijazno pismo in mi poslal „Matice knjige“. Ker je odšel k malu potlej iz Ljubljane, mu jaz na zadnji list še odgovoril nisem. Bila sva si mi dva prijatelja od leta 1865, tedaj vže 10 let. Sè poštenimi ljudmi jaz sploh ne razdiram prijateljske zveze.

Kakor sem čul iz nekega gotovega vira, bode znabiti v ne prav dolgem časi prišel v Ljubljano za stalno móž, katerega jaz ljubim iz vsih močij svojega srcá. Kakó bodem jaz prenesel veselje prvega snidenja, tega ne vém.

Kakó se Ti sploh počutiš? Si-li srečna, ali, če ne srečna, pa vsaj mirna, zadovoljna?

Veš kaj, zlato sèrce moje, jaz se kar ne morem iznebiti misli, da Te bodem k malu izgubil, Bog sam zná, zakaj takó mislim! — — —

Vsi moji ljubi te sèrčno pozdravljajo in jaz sem prepričan, da bom dobil od Tebe odgovor prej, nego bodo vijolice cvéle. —

Bodi zdrava, draga Lucinika.

Tvoj
stari, nepromenljivi
Josephus.

P. S. Če se Ti dobro dozdeva, prosim, pozdravi mi Vašo malo Minko!

(Dalje prihodnjič.)

JOKA ZIGON:

NOČNO HREPENENJE.

Noč. Bedim. Že dolge, dolge ure
čakam nate. Svete te minute
so prepete z rdečjo nitjo — željo za teboj.

V nepovratno pozabljenje gre nebroj
zlatih misli, ki za te doné.
Melodije hrepenenja mi zvené,
plavajo skoz gluhi molk tišine
k cilju in ne vrne se nobena.
O da našla bi stezó le ena
k tebi, draga, v bele vse blazine!

Krenili ste iz meglice nevolnosti na prito

RAD. PETERLIN-PETRUŠKA:

V SANJAH . . .

V sanjah ur polnočnih sem te videl, draga.
Ponos še izražala si strog,
še v očeh žarela ti je zvesta zmaga —
in pred tabo bil sem slab, ubog.

No, z roko si snežno k sebi me privila,
dobra kakor angel radosti...
Kje noči je temne vražja sila,
da z močjo se zmeri mladosti?! —

Prav popeloma meglica ta moj birmarček Petruška -

nikoli ne bi bil

Tamara Zupar

1942. let v [1942]

MILAN FABJANČIČ:

V PLAMENIH.

III.

Solnce se je razlezlo po vsem taborišču, male počrnele barake so se dvigale iz tal in ulice, dolge ozke ulice so se širile. Po njih je ležala črna razcapana vojska, bosa in gladna. V klobčič zvita telesa so mirovala kakor mrtva; solnce je vlivalo v njihove dreveneče kosti in preperelo meso ognjeni sok življenja . . .

Taborišče je oživel. Hodili so po ulicah brez besed in pozdrava — omtveli sužnji cest, kamnolomov, rudnikov in tvornic. Solnce na nebu, dan na zemlji — v taborišču živa smrt. V sajastih, preperelih obrazih odtiski železne pesti, v razklenjenih čeljustih sled ubite volje, v velikih medlečih očeh strahotni dih podavljenih duš. Deset tisoč jih je bilo . . .

Kroginkrog žice, mrzle rezke žice in onkraj žic življenje.

Polagoma so se zgrinjali pred žicami — noga sama jih je vodila tja — in povešenih rok strmeli tja na cesto, ki je bela in tiha hitela čez travnike, ki so bili tako izredno daleč in zasovraženi v vsej svoji krasoti. Vračali so se, izgrinjali v ulicah taborišča in zopet prihajali, da jih tisto pozabljeno življenje onkraj žic vrže nazaj v ostudno propadanje, ki zanj ni bilo več zdravila v besedi in ljubezni, ker prva je bila zanje lepo premišljena laž, in druga — kruta pest in pesek v oči.

Sredi taborišča se je razkoračil zvonec in kričal, se drl in klical. Vsi so s zbrali v dolgo vrsto in molče čakali; prerivali so se kar tako, zaradi lepšega in sebi v zabavo.

„Izravajte se, pokrijte!“ so ravnale straže. Nihče se ni zmenil za njihovo zapoved, če ni začutil pesti in puškinega kopita na rebrih. Če so jih zravnali nekoliko vrst, so se zopet zmešali in blebetali med seboj. Straže so drvele z enega konca na drugi, suvale in kričale. Vse to razdraženo divjanje in zadiranje straž jih je blažilno božalo — to jim je bilo tiho maščevanje.

Šteli so šestkrat in šestkrat so se zmotili. Vrste so posedale dolgega čakanja, vstajale, se tiho smejale in se norčevale.

„Sedaj v barake!“

Porazgubili so se v mrtvašnice; prazne ulice so kamenele v solncu. Pred žicami so se razmeščale straže; posebno nemirne so bile in se ozirale čez planjavo.

Zrli so skozi okence in opazovali straže.

„Kaj vraga imajo danes? Poglej kako se vrtijo!“

„Zdi se mi, da jim gore podplati.“

„Kam pa ta dirja? In nekaj kriči . . .“

„Se mu že kam mudi.“

„Vozove slišim in konjska kopita . . .“

„Kruh peljejo za nas, mislim.“

„To pa to! Še redili nas bodo . . .“ se je zasmejala baraka.

„Poglej, pogledajte! Top, eden, dva . . .“

„Kaj?“ so stisnili obraze k okencu in zaustavili dihanje.

„No, sedaj pa imaš kruh!“

„Kaj naj to pomeni?“ V njih se je razvnel nemir in vroča slutnja.

„Poglej, vsi gledajo sem — in kakšne oči imajo!“

„Sedaj smo obsojeni . . . Iz te mrtvašnice se ne izmuzneš več.“

„Poslušaj! Krog taborišča razmeščajo topove . . .“

„Kje, kje? Nič ne vidim . . .“

„Pa slišiš zato, bedak!“

„Zlomil mi boš hrbet; ne lazi name!“

„Pa se umakni! Jaz hočem tudi videti; misliš, da imaš samo ti to pravico.“

„Saj boš videl, še preveč boš videl . . .“

„Konjenica!“ „Koliko? Jih je veliko?“ „Če jih je deset, jih je preveč.“

„Koliko, koliko! Z zobmi boš šel nadnje, seveda . . . Še praša!“

„Tako, tako . . . Tak konec smo doživeli!“

„Kakšen konec? — Jaz se jim ne dam, jaz ne! Poglej, niso ga našli . . .“ je razkazoval žepni nož in ga stiskal v pesti. „Jaz se jim ne dam, prej pokoljem vse, je siknil skozi zobe in zadrhl nož v steno.

„S to krevso niti kure ne zakolješ!“

„Kaj? Enega pa prav gotovo, to vem, to kar čutim.“

„Reva! Niti ganil ne boš, ko bo treščila ta streha na te.“

„V zemljo se zakopljemo.“

„Z nohtovi in zobmi?“

„Pehota! Vsa cesta jih je polna . . .“

„Še polk hudičev naj priženo, če jim to ni zadosti! Kaj mi mar, kaj mi mar! Sedel bom pa bom čakal, da me pojedjo.“

„S tvojih kosti nimajo kaj obirati.“

„Kako dirjajo oficirji, kako kriče te site šleve!“

„Gotovo niso lačni . . .“

„Pokaži zobe, če jih še imaš!“ — Hoho, dobri so, močni so, še jih boš krvavo rabil . . .“

„Za kaj?“ „Za kruh gotovo ne!“

„Moj bog, moj bog . . .“

„Kakšen bog! — Ga hočeš s pestjo v obraz?“

„Kar daj, kaj mi mar!“

Zarohnela je zemlja prav iz svoje težke globine; krčevito so se stresli, se oprijeli sten, ki so se zamajale, in mrzla bledica jim je razširila oči, razklenila čeljusti. Zažvižgalo je preko taborišča kakor ognjen bič, se zvijalo in trepetalo, rezalo in dušilo — in daleč na planjavi nekje je vzdihnula zemlja, zarohnela in umrla . . .

Gledali so se z velikimi, plašno-bledimi očmi; v brezkrvna lica se je vračala rjava bledica, ki se je bolešno svetlikala sredi poluteme — in planili so: „Kam je padla, kam?“

„Ta je šla čez . . .“

„Huh — žiiiiiv — buh — je šla k vragu, hahaha . . .“

„Pst!“

Pred taboriščem se je hipoma razvila konjenica in izginila v besnem diru čez planjavo; pehota se je razmeščala.

„Sedaj se je pričelo . . .“

„Interesantno! Do sedaj še nisem opazoval bitke od zadaj . . .“

„Doživeli smo kar čez noč generalsko čast, hahaha . . .“

„Razlika je samo ta, da medliš gladu.“

„Še večje zasluženje!“

Poloteval se jih je nemiren smeh in bolna prešernost. Nobenega strahu več; nategnjeni, trepetajoči živci so popustili in za srce je bilo dovolj prostora v prsih. Prekrižanih rok so zrlji skozi okence in se norčevali iz oficirjev, ki so se podili na konjih in razporejali.

Vrteli so se po baraki in se prijemali za glave:

„Pa smo rekli, da bodo nas pobili, hahaha . . .“

„Neumno smo mislili.“

„Nič ne veš, prav nič ne veš! Lahko se še primeri, vse se še lahko primeri . . .“

„Resnično! Zver se malo poigra s teboj, predno te zadavi. Jaz jim ne verjamem; zverinski so zadosti.“

„Pst! Puške; jih slišite?“

Baraka je utihnila in prisluhnila: „Da, to so puške . . . Toda s kom se tepo?“

„Z ženskami gotovo ne! S topovi ne bi šli nad ženske...“

„Tudi za tako delo so zadosti galantni!“

Mimo okenca je pribežala tolpa raztegnjena v dolgo vrsto in gna od kričečih straž. Mahoma so z glavami zadeli okence:

„Hej! odkod prihajate? Hej, slišiš!“

Tolpa je drvela mimo zasopla in prašna. Za njo je pribežala druga: „Hej! Od kod pa?“ „Iz kamnolomov...“ „Kaj vas vraga tako pode? Kaj je novega?“ „Ne veste?! — Tam, tam je cel vrug, je cel hudič,“ je pomežiknil in oddirjal za tolpo. „Hej, kdo pa je tisti vrug?“ „Zvečer boste že lahko videli,“ je zamahnil z roko in izginil.

„Kaj bomo videli zvečer? Veš toliko, kakor prej!“

„Spustimo katerega notri; nam bo povedal!“

„Hej, pst! Sem, pridi sem, hitro, hitro!“ Odprli so mu vrata in oni je planil zasopel in prašan med nje.

„Kaj je, kaj je?“ so ga obstopili.

„Kaj jaz vem! Nič ni... Gonijo nas že dve uri kar v galop in sujejo s kopiti; dvajset jih je obležalo . . .“

„Zakaj, zakaj gonijo?“

„Zakaj, ha!“ mu je prešinilo obraz kakor nasmešek. Ozrl se je po baraki in skozi okence, pogledal vsem v oči in tiho pristavil: „Tam so naši, že to noč pridejo!“

„Kakšni naši?“ so ga svetlo gledali in trepetaje pričakovali.

„Naši vendar! Rdeči . . .“

Baraka se je stresla v izbruhu krohota. Begali so okrog, udarjali s pestmi ob stene in skakali od tal:

„Sedaj razumemo, čemu ta železna pest na ustih. Hahaha, hahaha...“

„Kar pred žice, da bomo videli od bliže!“

„Odpri!“

Planili so z burnim krohotom iz barake in zdirjali k žicam. V hipu se je pred njimi gnetlo vse taborišče, deset tisoč razcapanih in izmozganih . . .

„Kar z bodali in s kopiti!“ je kričal častnik na straže in odpenjal revolver.

Zabobnela so kopita in neusmiljeno suvala križem tolpe . . .

„Nazaj v barake!“

Drveli so preko živih kupov z glasnim krikom in v hipu so jih požrle barake . . .

Krčevito so se držali za roke, jih stresali in si grizli ustnice: „Kaj, kaj . . . Ah, zvečer bo konec! Bo konec . . .“

„Pst! straže so se potrojile . . .“

„Hahaha . . .“

Brezumen vrtež misli, kričav govor rok in oči, besneč vihar grudi. Straže so se potrojile . . . in da so bili celi legijoni, bi bilo kakor da jih ni, bi bili samo kamen na potu, ki ga prestopiš in drviš naprej v vihar in dež. Kljubovali bi s smehom na licih vsem njim in bi jih položili črez koleno kakor paglavca in bi se smejali njihovem otepanju, brcanju in kričavim solzam.

„Poglej jih! Kakor da se te boje . . .“

„Rodilo se je v teh barakah, rastlo in dozorelo in jih je strah lastnega ploda — Sodome in Gomore.“

„Ne želel bi si, da postanejo brezčutni solnati stebri . . .“

„Da, da . . . ha!“

„In bi te kleče prosili: Stoj, nikar!“

„In bi se jih usmilil?“ „Ne!“

„Bodi kakor koli! Čemu bi mislil v teh trenutkih?“

Drenjali so se v tesni baraki, hodili na široko in dolgo, se ostro obračali in vračali. Stene so jim bile na poti, streha prenizka in vse preozko, pretesno, kar jim je zadrževalo neugnani razmah, da so se v kratkih sunkih kretenj in zadirajočih se besedah obmetavali z vročim ognjem čustev.

„Ta dan!“

„Da! In kdo bi si ga bil zaslutil tako nenadoma!“

„Samo da smo doživeli ta dan, ta dan . . .“

V tem edinem dnevu je bilo vse ono krvavo omahovanje, vsi oni v kali podavljene kriki globokih, v brezdnu stokajočih duš, ki jih je natezala iz dneva v noč, iz noči v dan brezplodnost borbe in samomučenja; utrgalo se je z neba in treščilo v prepad teme in razpadanja in dahnilo življenje, zasekalo cilj njihovemu neznosnemu delu — brezdeltu.

„Konec modrovanju je dejanje . . .“

Posedli so ob stenah in utihnili; vsi so zrl v okence, v košček sinjine zunaj in prisluškovali. Vstajali so v presledkih, stopali k okencu in se nevoljni vračali: „Nič novega . . . Vse je mrtvo!“

(Konec prihodnjič.)

JOKA ŽIGON:

PESEM.

Sam. Ti spiš. In v sanjah on ti nosi
cvet za cvetom; ti se ga raduješ
kot otrok, ki trga rože v loki
in z roko hvaležno mu plačuješ.

Jaz pa nosim ti v življenju samem
dan za dnevom rdeče rože: kaplje
so krvi — ne boža jih beseda
tvoja, zanje nimaš ne pogleda.

*Sploh ti nimate nekega na folnetu -
fruntilo me bo!*

SILVESTER ŠKERL:

JESENI.

Dežuje... blatne so ceste.
Na nebu je gluho molčanje.
Neizjokane solze na srcu ležijo,
misli so mrtve, mrtve so sanje.

In v sobici svoji, z zastori
zelenimi in z mrakom oviti,
sedim in poslušam spomine.
Ž njimi bi mrtev hotel biti.

I jaz sem molčal ko nebo.
Kot dež so se zlije vame solze.
Oddaleč zvonovi zvonijo, in jaz,
ko da pokopal sem svoje srce.

Na vem prav, česa hočete

Dr. AVGUST ŽIGON:

KORYTKOVA POGODBA Z BLAZNIKOM
IZ LETA 1838. (Prispevek k Prešernovi literarni zapuščini.)

(Dalje.)

Dokler je Prešeren še živel, se je Bleiweis ogibal spora s Prešernom, ter rajši „liberaluha“ uvrstil l. 1844. med pobožne sodelavnike svojih nedolžnih „Novic“, ki je pri njih sodeloval potem Prešeren zvesto do l. 1848. In uporabljal ga je rajši modro po svoji potrebi v svoje namene, da mu je n. pr. l. 1845. spesnil (navzlic Koseskemu!) slavospev o županu Hradeckem. Občeval je z njim rajši bolj prijateljski, s čimer se v kesnejših letih Bleiweis ni mogel nikoli zadosti prehvaliti, češ, tolik prijatelj sem mu bil! — kakor si je sploh Prešerna do konca svojih dni klical na pomoč in podporo kot nekako avtoriteto, a le, kjer je subjektivno njemu prijalo in kazalo, da *sebe* z njim dvigne; to sklicevanje na Prešerna kot veljavni glas pa je jenjalo takoj in povsod, kjer je bil Prešeren kaj *zoper* Bleiweisa in njegove osebne namere! In tako ga je prijateljski tudi pregovoril Bleiweis, da je žal Prešeren izpustil, dobra duša, l. 1846. iz „Poezij“ z „Naméčkom némških in porémčenih“ svojih tudi epigram o „Novičarjih“, tisti epigram, ki je Bleiweisu brnel vse žive dni po ušesih; epigram, ki je v njem „liberaluh“ Prešeren Bleiweisu „rekel v obraz“ prijazno resnico: „Márska po hlévi diši, tvôja beséda, kmetávs!“ ter nekako v proroškem duhu še: „Lépši biló bi berílo novíc rokodelsko-kmetíjskih, — Ako rokovnáške in mánj bi kmetávske bilé“ Pa si tu mislimo Bleiweisovo pigmejsko dušo, kaj je v njej vstalo, ko je prvič zaslišal ta Prešernov grom! Pač, kakor da bi se mu bil stolec tiste dni zamažal!¹ In ni čuda, če se je Prešerna za živih dni njegovih tudi Bleiweis

¹ Ohranil se je ta epigram, neprečrtan ter nič ne od cenzure kritikovan, le v muzejskem cenzurnem rokopisu „Poezij“ (odkoder ga je leta 1866. prevzel in prvič objavil šele Levstik v Wagnerjevi izdaji); drugi cenzurni rokopis (zdaj „Blaznikov“, tako zvan, ker je bil ostal po natisku v Blaznikovi tiskarni in lasti, ter nam ga je dal † Jos. Poklukar leta 1909. v faksimilu) pa tega epigrama nima; izpustil ga je bil z epigramom o Murku vred Prešeren sam, ki je (kakor je videti rokopisu) to stran še po cenzuri nanovo prepisal — za tiskarno.

zaradi njegovega genijalnega duhá, kakor vsi sodobniki, ki so imeli kaj na vesti, — bal. Zató se je Bleiweis pa takó rad postavljajl kesneje z vsem, kar se mu je bil upal v osebnem obče-
vanju „reči v obraz“ in upal mu, ali prav ali napak, oporekati. In zato si je pa nadalje dovolil Bleiweis, ko je Prešeren izginil s tega svetá ter ni bilo več žive nevarnosti, toliko bolj pogumno lajšati si svojo nevoljo zaradi ostro poštenih kritik „zabavljic“ Prešernovih, češ:

„Ali to je bila **velika**² slabost Preširnova, da je **strastno**² kritikoval in ščipal pisatelje druge,³ pa tudi svojim prijateljem⁴ ne prizanesel, če je imel, kakor Nemec pravi, „einen Witz anzubringen“.⁵ Dokaz temu so njegovi „zabavljivi napisi“, v katerih se je sicer skrtil pod „predgovor in zagovor“, kar pa mu je le verjel ta, kdor malo „krotkega ččeta“ ni poznal.“⁶ Takó se nam je torej Bleiweis tu l. 1875. sam izpovedal kaj ga je ob Prešernu posebej peklo in žgalo; in izpričal nam tu vrh tega sam, da ga Prešernov „predgovor in zagovor“ nista mogla potolažiti; ter da mu Prešeren ni bil „krotek oče“, ni bil pokoren podrepanik, ampak samostojno samosvoj, Bleiweisu uporen duh! In dosleden si v tej nevolji svoji, je Bleiweis potem l. 1876. pisal o Prešernu pa gori Cimpermanu: „On, kjer je le mogel, je rad pikal duhovščino, kajti „liberalec“ je bil, da bi ga bili današnji brezverski liberaluhi vesel.“ Takó je pre-
valil Bleiweis svojo osebno zamero in mržnjo na duhovščino, da si vstvari tudi za to svojo mržnjo — močno stranko. Potegnil, vplel in ponižal je takó Bleiweis Prešerna — v politiko, v svojo politiko, v dnevni boj in nizko ogorčenost političnih strank, brez pomiselka, dà, brez čuta, da je Prešeren genij visoko nad vsemi strankami in celó državami, genij „centralnih stikov s Pravirom“, svečenik v službi edinole „Pravečnega Misterija“, a ne pa glasnik in izkoriščevalec človeških enodnevnih strasti in slabosti *zúse*, pa naj so bile te čeprav Bleiweisove! Pa je bil zató Prešeren Bleiweisu Velikemu, tej pigmejski duši, nekaj — izgubljenec.

² Z debelo črko hočem tu opozoriti na ta Bleiweisov slog — pretiravanja.

³ Tudi preljubega Koseskega, — kakor priča gori Levstik. Značilen je izraz „ščipal“!

⁴ Tu beri za črko: „In celó meni, Bleiweisu samemu“ —

⁵ Druzega (višjega ali globljega) motiva Prešernove duhovite satire torej Bleiweis ni doumel!

⁶ Ki jih je imel tu Bleiweis v rokopisu Prešernovem pred sabo v objavljeni zapuščini poetovi.

⁷ Letopis Matice Slovenske 1875., str. 179.

Vse
duhovniške
to temu radi
Tomin
Gard

V tej zaslepljenosti svoji, ki si jo je bil Bleiweis polagoma ter z leti, ko je Prešernovo ime navzlic vsem naporom njegovim vendarle bolj in bolj, njemu v veliko nevoljo, rastlo med sodobniki, sebi in dobi svoji konstruiral ter si jo kakor nekako csebno trdnjavo zgradil okoli sebe, da bi čutil sebe in preljubega Koseskega v njej varna pred ogrožujočim ju Prešernovim delom, — je Bleiweis ostal in moral ostati neomajno trden do svoje smrti. Nič čuda torej, če je tudi še leta 1880., dne 14. aprila, na slovitim 16. občnem zboru Matice Slovenske, ko je mladi „doktor iz Kranja“ vstal kot glasnik „mladoslovenske“ opozicije zoper Matičnega predsednika ter posebej zoper staro ljubezen njegovo, odločno in glasno zoper Bleiweisovo „dogmo poetične nezmotljivosti pesnika Ivana Koseskiga“, — spet poizkušal podpreti podirajočo se mu trdnjavo Bleiweis z enakim zaletom zoper Prešernovo ime in delo, češ: saj tudi Prešeren v svojih poznejših letih ni zlagal nič več pesni, „zakaj ne, vsi dobro vemo“.⁸ Povzročil je ta napad Bleiweisov ogorčenost v takratni sodčnosti. Nam je ne več, ko smo iz konteksta dejstev spoznali da je bil Prešeren Bleiweisu osebno velika napota, pa da ga je zaradi tega dosledno poizkušal — onemogočiti! Vse, — da si reši svojega Koseskega!

Ernestina je spisala zagovor. Dolg zagovor, obrambo Prešernovega imena — zoper Bleiweisovo nečistost!⁹ Spisala ga je iz užaljenega otroškega in ženskega srca, — a upošteva avtoritativno besedo Bleiweisovo. In to je bil njen pogrešek. Zato pa je bil potreben tistemu njenemu zagovoru še ta dostavek, — da ni Bleiweisova sodba o Prešernu nič vredna, ter da nam posebej ni in ne more biti nikak avtoritativen, zgodovinski vir o velikem duhu, ker je vse ostro, dà, brezobzirno, a dosledno nastopanje Bleiweisovo zoper Prešerna le tendenciozna gonja užaljenega egoista in despota, ki se mu Prešeren ni hotel ukloniti in mu bil kot idealen duh s svojim idealnim delom vse žive dni na njegovi

⁸ Slovenski Narod 1880., 18. aprila, št. 88. poroča o tem: „Predsednik potem zagovarja Koseskega, rekoč, da teh pesnij, katere zdaj Matica daje na svitlo, nij v svoje starosti zložil, ampak še prej. Potem daje pa Preširnu čisto nepotrebno, čisto krivično in prav nekrščansko brco, češ, saj tudi Prešeren v svojih poznejših letih nij zlagal nič več pesnij, „zakaj ne, vsi dobro vemo“ (!!). Prešeren je pel veliko let, urečno se je Koseski oglašil, pa njegove pesmi niso imele nič vpliva. (Smeh.) Koseski še le je vzbudil slovenske pesnike Čegnarja, Jerišo in druge. Če zdaj tudi njegove pesni „nič ne koristijo“ (!!), moramo mu hvaležni biti za to, kar je storil za Slovence uže l. 1844.“ — Primerjaj, kako so pa o vsem tem „Novice“ poročale, oziroma nedolžno molčale v svojem 17. listu, šele 28. aprila 1880., na str. 134.!

⁹ Spomini na očeta, str. 7—9.

egoistično-oportunistični, negativni poti zelo neljubo napotje — ignorantu, oportunistu, egoistu!

In če človek vse to vé ter vse to premišli, ga spričo Bleiweisovega značaja in njegovih sebično osebnih interesov mine pravzaprav vsako ogorčanje radi Bleiweisovega počenjanja zoper Prešerna, ker uvidi: Bleiweis, ki mu je bila njegova glavna ljubezen Bleiweis, je moral takó in ni mogel drugače! A čuditi se mora pa ob vsem tem le enemu: Ali ni Bleiweis res nikoli, in posebej ne tudi po onem slavitem 16. občnem zboru Matice Slovenske, pomislil, kaj bo pa rekla nekoč — zgodovina? In je li bilo to pa morda res Bleiweisu povsem postransko vprašanje, kakor sodi o njem dr. Razlag v svojem pismu Ernestini dné 17. I. 1876., češ: „aber er denkt sich: après nous le déluge (nach uns die Sündflut)“? Torej: Vzdržati se, dokler smo; kaj bodo za nami o nas, nam nič mari! Res, — tu človeku pamet zastaja.

4.

Po želji Bleiweisovi se je Cimperman poslej kot sotrudnik „Novic“, brez sence kake zamere, uslužno omejeval le na „podučne stvari, ki ne žalijo uravnih čustev“, kakor jih je (po sodbi Bleiweisovi) njegov spis o Prešernovem „Senanu“. Bolje bi bil seveda Bleiweis, če bi bil odkritosrčen človek, kakor je bil n. pr. Prešeren, in ne edinole zviti in „praktičen“ hlapec takratne ljubljanske politike, rekel tu: da se „Novicam“ prilegajo le „suhoparne stvari, ki ni ob njih nevarnosti, da bi vznevoljile Luko Jerana in njegovo obzorje“, kakor bi ga bil Cimpermanov prispevek o strahovitem „Senanu“, ki ga je bil Luka Jeran prokel že l. 1845.¹⁰

Vendar pa piše na koncu svojega lista z dné 27. VIII. 1878. Bleiweis Cimpermanu:

„O ponudbi *Prešernovega* in *Vrazovega* nemškega pisma Vam moram še le odgovor dati, če mi pošljete pismi na ogled.“¹¹

Cimperman je torej tu, dve leti po „Senanu“, ponudil Bleiweisu spet nekaj Prešernovega! A kaj se je potem med njima zgodilo radi teh dveh pisem? Ni nam znano! Ni besedice ni nikjer več o njih v vseh nadaljnjih dopisih Bleiweisovih Cimpermanu. Ali je Cimperman, ki je

¹⁰ „Sad jedna njegova satira kruži po varoši, koje k sreći svaki ne razumě.“

↳ Tako je pisal o Prešernu L. Jeran Vrazu 13. I. 1845. (Zbornik Slov. Matice IV., 1902., str. 188.)

¹¹ V svoji objavi pisma Bleiweisovega je Cimperman to mesto izpustil. (Novice 1883., str. 199, 28./6., pod šifro VIII.)

tu l. 1878. nameraval spet Bleiweisu nekako skočiti iz ojníc, svojo ponudbo umaknil, ali pa jo je Bleiweis sam odklonil? Fakt je, da Bleiweis ni po 27. VIII. 1878. objavil nobenega pisma ne Prešernovega ne Vrazovega — ne v svojih „Novicah“, ne v svojem „Letopisu Slovenske Matice“. In fakt, da tudi Cimperman ni poslej dal v javnost nikoli nikjer nobenega pisma Prešernovega, a ga tudi nikoli nikomur, kolikor vemo do danes, ne več ponudil v objavo, — da torej nimamo podatka, ki bi iz njega mogli sklepati in razvideti, je li bilo to Prešernovo pismo káko nam doslej še neznano, ki ga je tu imel Cimperman v rokah, a nam je potem kesneje morda šlo v izgubo; ali pa je morda bilo to pismo le katero izmed tistih, ki jih je kesneje objavil Fr. Levec ali kdo drugi. In to je tembolj čudno, ko je vendar Cimperman „Vrazovo nemško pismo“ kesneje ponujal drugod v objavo, — da Prešernovega ž njim vred pa — kakor tu l. 1878. Bleiweisu — ne več!

Maja meseca l. 1881. je namreč Cimperman poslal uredniku novega „Ljubljanskega Zvona“, Fr. Levcu, to-le dopisnico:

Visokočast. gosp. profesor!

Prav lahko mi je dobiti od gospé P.¹² zanimivo nemško pismo St. Vrazovo, ki se dostaje nečega spisa *Koritkovga* in znanih slik „kranjskih nóšenj“, katere hrani v mátiči tudi gospa P., in drugih stvarij. Pismo je pisal V.¹³ dr. *Crobathu* (takó se je podpisával sam), ki je bil svoje dni číslan mož v Ljubljani, v čegaver hiši se je često shajala tedanja mestna inteligenca. Če bi ugajalo to pismo „Z.“¹⁴ po volji, pošljite mi kake vrstice po tiskarskem učenci, ali po dijaki *Mihaliči*, da pôtlej pošljem po avtograf. Sploh imam še več govoriti z Vami, kar se zgodi morebiti v počitnicah.

Srčen pozdrav! Vaš

22/5 81.

Carpenter.¹⁵

Tistega meseca torej, ko je izšel v V. številki „Zvona“ Cimpermanov članek „O Prešernovem Senáni“ ter je bila za VI. številko že stavljena in odtisnjena tudi Cimpermanova objava *Prešernove čestitke*

¹² = Pesjakove.

¹³ = Vraz.

¹⁴ = „Zvonu“.

¹⁵ Naslov na obratni strani: / Visokočestiti gospod Fran Levec, / c. k. više realke profesor itd. / v Ljubljani. / Tavčarjeva hiša. / — Poštni pečat: Laibach-Ljubljana 22/5 81. (Psevdonim „Carpenter“ je angleški prevod nemškega imena „Zimpermann“.)

štirinajstletni Lujizi Crobathovi za god: „Preširen gratulans“, je Cimperman iz istega vira, odkoder je bil prejel to poslednjo svojo „relikvijo“ Prešernovo, pa že ponujal uredniku „Zvona“ Fr. Levcu nov prispevek: Vrazovo pismo, ki se mu ga pri Bleiweisu ni l. 1878. (!!!) bilo posrečilo prekovati v kak goldinarček honorara.

Levec je takoj naslednjega dné, 23. V. 1881., torej takoj po prejemu dopisnice, odgovoril v kratkem listu: „Omenjeno pismo St. Vrazovo bi ‚Zvonu‘ jako dobro došlo, kakor sploh vsaka stvar, ki se tiče literarne zgodovine naše. Samo da se ne morem vezati, v katerej številki bode natisneno.“¹⁶

A šele 18. VII. 1881. je izpolnil Cimperman, ko je potreboval novega petaka, svojo ponudbo, kakor priča njegov list s tega dné Fr. Levcu, ki mu v njem piše: „Vas tudi opomnim, da, kadar koli bi kaj pisali o dr. Razlagi, oglasite se prej pri meni. Jaz imam lepo zbirko zanimivih pisem tega možá, brez katerih njegov životopis ne bi bil popoln. Dr. Razlaga so naši ljudje slabo poznali.“¹⁷ Ter potem na-

¹⁶ K svoji objavi „Preširen gratulans“ je poslal Cimperman Fr. Levcu droben listič brez datuma: „Velečestiti gospod profesor! Prosim, da se ta popravek natisne v ‚Zvonu‘, (žal! da le na zavitki!!) Ako pride moja pesen ta mesec, pošljem Vrazovo pismo za drugo štev. Vaš čestitelj Cim-n.“ — In poleg je priložil še drug listič: „„Popravek. V poslednje štev. [ilke] ‚Zvona‘ sestavek „Preširen gratulans“ str. 375 je našla pot neljuba napaka. V nemške pesni predposlednjem gránesi je izostala namreč beseda: ganz, kar ni prav. V mátiči slóve ta gránes: „Erscheinen nicht ganz ungalant“. S tem bodi pomota popravljen.“ — Ker ni ta popravek izšel v samem „Zvonu“, ampak res le med popravki na ovojnih platnicah 7. številke 1881. (z naslednjim besedilom: „„V sestavku „Preširen gratulans“ izostala je v nemške pesni v predzadnjem granesu beseda „ganz“. Pravilno tedaj slóve ta granes takó: *Erscheinen nicht ganz ungalant*.““): — in ker so v vezanem izvodu Lj. Zvona 1881. v licejki ljubljanski po takratni bukvovezniški navadi vsi ovoji žal odstranjeni, je zablodil ta tiskovni pogrešek tudi v L. Pintarja „Dr. Franz Prešeren Deutsche Gedichte. Gedruckt und verlegt Laibach 1902 Ig. v. Kleinmayr & Fed. Bamberg.“, kjer stojí na str. 45. dotična godovnica Prešernova. (Izvirnik Prešernov se nam je ohranil; pridobila ga je prav te dni za svojo rokopisno zbirko licejska knjižnica v Ljubljani.)

¹⁷ Bila so ta zbirka pisma Razlagova, pisana Prešernovi hčeri Ernestini, ki jih je ta darovala sama Cimpermanu za novoletni dar 31. XII. 1880., kakor priča njen lastni napis na ovitku, ki v njem leže še dandanes: „Triindvajset svojeróčnih pisem dr. J. R. Razlagovih, podarila v spomin Jos. Cimpermanu dné 31. decembra meseca 1880 l. — Ernestina Jelovšek.“ Po smrti Cimpermanovi jih je Ernestina spet reklamirala ter izročila pesniku Antonu Askercu za mestni arhiv ljubljanski, ki jih sedaj z njenimi „Erinnerungen an Dr. Franz Prešeren“ vred hrani.

pravo barbarsko zasled. Monarhin. Tudi ovitke namonovbov mlt. slov. pesnikov
- ne so mogli tam paglavori - tmet. shakitcnil „Rimsk.“ 39*
natočkov"ovoje z mojimi priopazkami
tudi z mojimi priopazkami vseh pod klup. Pred mojimi pesni po
vsem goriskem iskal „Rimsk. rat" ovitke - a zaman. Danes pil je
brezdvomno požila tamonija „arita gesta" Monarh, ki je v svoj
podjetnosti pripravil tako Dalei - nebove ni null ven - nego enega
zanemljivega silalca - z ero zanemljivo tipkario, mogo učenka iz obšne šole
tco zadnje so pa tudi le malo pred njegovo smrtjo odprstili. Tako je
znanost med naslednje

daljuje: „Prilagam tudi St. Vrazovo prepisano pismo; uvod pošljem drug mesec, ker mi je še govoriti z gospó *Pesjakovo* in pregledati 5. zv. *Vrazovih* děl. List le obdržite, da ga svoj čas pošljete v tiskárno; jaz imam také mático v rokah.“

Toda Levec nato v svojem odgovoru že 20. VII. 1881. Cimpermanu, pošilja mu zaželeni petak: „Vrazovo pismo prihodnjič še ne bode moglo priti na svetlo, ker mi Levstik s svojo temeljito kritiko¹⁸ preveč prostora jemlje. Pozneje!“ Kar je Cimperman s poslanim petakom potolažen odobril, pišeč obratno 21. VII. 1881. Levcu: „Ker St. Vraz sedaj néma prostora, počaka naj do ugodnejše prilike. *Levstikova* kritika je *potrebno* delo: mož govori prav iz srca vsakemu razumniku, ki pozná razmere naše.“

In šlo je s tem Vrazovo pismo med njima za vedno — ad acta. Levca je bilo, zdi se, vendarle nekako razočaralo pismo Vrazovo, pa je rajši pospešil objavo Cimpermanovega prispevka o dveh Prešernovih rokopisih „Nebéške procesije“ za 9. številko „Zvona“, ki sta bila eden v rokah Ullrichovih, a drugi v ostalini Grünovi. In fakt je, da pisma Vrazovega drju. Crobathu ni Levec objavil v „Zvonu“ ne l. 1881., ne kesneje, a tuči ne v Matičnem „Letopisu“ nikoli.

Vsa stvar se je bila namreč med njima zasukala na povsem drugačna pota.

Dné 29. novembra 1881. se je „ob pol 1 uri po noči“ „utrnila zopet zvezda na obnebi naše mile domovine“, — „utrnila in ugasnila za vselej je svitla zvezda, ki je tako lepo, tako dobrotno svetila slovenskemu narodu skoro cel pol stoletja!“¹⁹ Odpoklicalo je bilo Očeta izmed živih raz njegov trdni stolec. In ostala so za njim zgodovini njegova dela, kakor za Prešernom — Prešernova! Cimperman pa je izgubil dolgoletnega kruhodajalca, ki je stalno imel dela in zaslužka za potrebno mu potrebnega, uslužno pokornega literarnega težaka ob „Novicah“, ob „Letopisu Slovenske Matice“ in pa v „Kmetijski družbi“. In oklenil se je zdaj še tesneje Cimperman „Zvona“ in njegovega urednika Fr. Levca, ki je za Bleiweisom dobil in prevzel tudi še uredništvo Matičnega „Letopisa“ od l. 1882. nadalje, le da z novim programom *povsem znanstvene revije*, brez vse beletristike; tistega „Letopisa“, ki ga je Bleiweis vodil povsem po načinu nekdanjega svojega „Slovenskega Koledarčka“ (1852. — 1856.) in pa nekdanjega

¹⁸ Namreč kritiko o znani Kleinmayerjevi Slovstveni zgodovini slovenski.

¹⁹ Govor Luke Svetca na grobu, dné 1. XII. 1881. (Letopis Matice Slovenske za l. 1881., str. 250).

svojega „Letopisa Slovenskiga društva na Kranjskim“ za leto 1849., ter ga je bil uredniku Bleiweisu urejal že nekaj let pravzaprav za kulisami — Cimperman.

Pa je poizkušal Cimperman, da si pridobi širše mesto pri „Zvonu“, in obdrži svoj dosedANJI zaslužek pri „Letopisu“, — kar se mu je poлагoma tudi posrečilo, da je bil poslej Levcu približno to, kar prej Bleiweisu; odstopil mu je namreč Levec, da mu dá zaslužka, korekturo „Zvona“ in „Letopisa“ ter sourejevanje Jurčičevih zbranih spisov cd II. zvezka nadalje; a preskrboval mu je pa tudi marsikako drugovrstno gmotno podporo!

Po smrti Bleiweisovi se je Levcu približal Cimperman pa najpoprej s pismi, ki so mu po Bleiweisu ostala v rokah. In Levec je izprva res nameraval, da nekatera vsprejme v „Zvon“; zato mu Cimperman že začetkom leta 1882. po ustnem dogovoru piše v nedatiranem pismu: „Pošiljam Vam danes 12 pisem dr. Bleiweisovih. Razdelite stvar, kakor kaže, za prvo partijo, samo prosim, da v pismih ostane vse, kakor je pisano, ker takó je pisal dr. Bl. sam. Mislite si, da je iz čísla malo ne 100 listov in listkov malo, kar Vam podajam, a mnözega res ne smemo še sedaj vsega nuditi občinstvu.“ Toda Levec se je zdaj zeló pomisljal, da bi vgriznil v ponujano jabolko; šele 14. II. 1882., ko ga je bil 13. II. Cimperman spet podrezal za „odgovor zaradi Bleiweisa“, ga je Levec vzel v daljšem, lepem pismu tako-le v svojo šolo:

Blagoredni gospod!

Dolgo sem molčal, pa še danes teško govorim. Bolí me srcé, ker Vašega spisa takega, kakeršen je, nikakor ne morem vzprejeti v list. Jaz sem si stvar vse drugače mislil. Mislil sem, da boste Vi napisali kakih 5 — 10 vrstíc uvoda, potem pa začeli priobčevati pisma Bleiweisova. A ta spis, kakor ste mi ga poslali, ta je presubjektivn. Tak slavospev, taka himna Bleiweisovi plemenitosti našla bi pri Zvonovih čitateljih vsaj toliko graje, kolikor hvale. V obče možje, poštenjaki, ki so imeli z drom Bleiweisom posle o materijalnih stvareh, ne hvalijo niti njegove darežljivosti, niti njegove plemenitosti. In prav veselí, iz vsega srca me veseli, || da ste Vi slavnega domoljuba spoznali od druge strani in prav radl bi svoj list odprl Vam, da bi ga opisali od te strani. Toda objektivno. Dela sama, pisma naj zanj govoré. Komentare prepuščajmo zgodovini!

To je bila prvi hip sodba moja, ko sem prečítal poslani mi rokopis. Vender — mislil sem, — morebiti se motiš. Šel sem včeraj po

Janko Kramar
 opravih na Brdo ter vzel Vaš rokopis s seboj. Uveril sem se, da prijatelj Janko mi gotovo pové resnico. Njemu jaz vse zaupam in na njegovi sodbi mi je med vsemi Slovenci največ ležeče. Izročim mu molče Vaš || rokopis. V moji navzočnosti ga prečita na glas, potem pa mi pove odločno, da ta stvar ni za Zvon. Tudi on je rekel: Pisma brez komentara zanimala bodo ves slovenski svet, ker so gotovo književno-zgodovinske vrednosti in ker je gotovo posebno zanimljivo slišati, kakó tak mož, kakeršen je bil pokojni Bleiweis, sodi o tej ali onej stvari; a ta Cimpermanov uvod vzbudil bi gotovo mnogo protestov med ljudmi, ki so imeli z dr. Bl. mnogo neprijetnih opravkov. Navé mi je tudi par inén (Levstik, Dr. Vošnjak i. t. d.)

S teškim srcem, čestiti gospod, vračam Vam tedaj rokopis, ker ga ne morem porabiti ter Vas prosim, pošljite mi Bl. *pisem* s čisto kratkim uvodom. Ker pa vem, da || teško pišete, pošiljam Vam za trud 5 glđ. kot nagrado tukaj vrnenega Vam rokopisa.

— — — Pozdravlja Vas lepo Vaš

V Lj. 14/2 82

Fr. Levec.

In glej, petak je Cimpermana potolažil. Dné 17. II. 1882. odgovarja: „Blagorodni gospod profesor! Hvalo Vam srčno na Vaši blagosti! Vaš in *Krsnikov* nasvét o spominih na dr. vit. *Bleiweisa* sem premislil in storim, kakor želita; vém, da ostanete tudi Vi mož-beseda, kar se dostaje honorara.“ A po nekolikem besedovanju in prerekanju o zadevi pa je Levec ob novi upošiljlatvi predelanega spisa končno vso prvotno svojo namero z Bleiweisovimi pismi popolnoma opustil, pišoč Cimpermanu:

Blagorodni gospod!

Sodeč po tem, kar ste mi brali iz Bl. pisem, ko sem bil pri Vas, pričakoval sem več in zanimljivejših stvari, nego ste mi jih poslali. Izimši dva ali tri liste vsi drugi nimajo nobene absolutne vrednosti; da, nekateri bi bili slavi Bleiweisovi naravnost na škodo, ker kažejo veliko njegovo nevednost v jezikoslovnih stvareh (*med in mej, denès in dānes!*). Take stvari počakati bodo morale 40 — 50 let, da postanejo literarne *svetinje*, zdaj pa še niso.

Poslanih listov tedaj ne morem tiskati, zato rej Vam jih vračam. Žal mi je, da ste se z njimi toliko trudili.

S prijaznim pozdravom

V Lj. 11/3 82

Fr. Levec.

J. Kersniku pa je poročal Levec o tem svojem koraku v pismu z dné 19. III. 1882. z besedami, ki pričajo že tu o silni nevolji do Cimpermana: „Poslal sem na dalje Trdini 30 fl in Veselu 3 gld. Cimpermanu pa 5 gld za vrneni rokopis. Poslal mi je potem nekoliko pisem Bleiweisovih, a tako škandaloznih, da sem mu jih *vrnil* ker nikakor niso za *tisk že zdaj*, a Cimperman mi je poslal priloženi impertinentno pisani list. Vsega ne bodeš razumel, pa vsaj 1. stran ti bode jasna in imel je boš dovolj! Ta človek je tako *domišljav* in v tej svoji domišljavosti tako *nesramen berač*, da mi pri najboljši volji ni možno z njim izhajati. Zdaj še le umem, zakaj se ga je Stritar otesel! Poslana pisma bi bila pa Bleiweisa *strašansko b. amirala*, in ves Izrael bi bil kričal na Zvon! Kaj takega se more tiskati še le anno 1908. o Bleiweisovi stoletnici!! Jaz C-u ne mislim ničesa odgovarjati in odslej vsako zvezo z njim pretrgati. — Prosim te, da mi pismo njegovo v kratkem vrneš.“

A Cimperman se Levčevega molka in nevolje njegove še niti zavedel ni! Komaj dober teden dni za Levčevim poslednjim pismom je prišel k Levcu že spet z novo „prilogo“ in naslednjim, nam tu za naše vprašanje posebej velezanimivim, važnim listom:

Visokočestiti gosp. profesor!

Kadar utegnate odgovoriti na važne točke mojega posl. lista,²⁰ prosim, povedite tudi, bi se li dalo kaj porabiti za „Zvon“, za katerega sem jih dobil na pösodo; upam, da dobodem še kaj.

Pismo Korytka in Preširna varijanta znane Auerspergove pesni se *meni* vidita zanimiva, samó v pismi podčrtane besede na konci ne morem čitati.

V treh dneh prosim odgovora.

Vi ne veste, kakó bi rad jaz *Vam* bil postrežen, ker imate vsaj srce; morebiti se počasi bolje umeva. Jaz imam še mnogo za bregom.

Srčen pozdrav

Vaš

20/3 82

Cimp[er]m[an].

Cimperman je torej sodil, da Levec le utegne ne, da bi odpisal njegovemu dopisu! Pa glej, nič hudega sluteč, je s tem in z nadaljnjimi svojimi novimi dopisi, ne da bi čakal odgovorov Levčevih, takrat srečno

²⁰ == poslednjega lista; torej istega, ki ga je bil Levec ves nevoljen poslal Kersniku v presojo.

objadral nevoljo in namero njegovo. Levec je sicer molčal, a vendarle ne prekinil stikov s Cimpermanom!

Nam pa je tu važno naslednje:

Dné 20. marca 1882. imamo tu lastno besedo Cimpermanovo o dvojem: a) prvi glas o nekem pismu Korytkovem, b) besedo o „Prešernovi varijanti znane Auerspergove pesni“. Oboje imamo tu — v Cimpermanovih, odnosno — že Levčevih rokah; in sicer o taki dobi, ko je bila „Prešernova literarna zapuščina“ že davno, že vsaj štiri leta v rokah skriptorja Fr. Levstika, ki mu jo je bila (po njeni lastni izjavi) izročila dné 8. avgusta 1877. Ernestina Jelovšek, dobivši jo od drja. Razlaga, ki jej jo je bil namreč odposlal dan preje, z naslednjim pismom svojim z dné 7. avgusta 1877.:

Liebes Fräulein!

Im Anschlusse $\frac{1}{2}$. beehre ich mich Ihnen den literarischen Nachlaß Ihres Hrn. Vaters einzusenden, wie ich ihn erhalten habe.

Können Sie das Verlagsrecht verkaufen, ist es gut; wenn nicht, so wäre die Pränumerationssauschreibung anzurathen, weil sonst durch den Detailverkauf in 5 -- 6 Jahren kaum die Druckkosten würden eingebracht werden können.

Es ist Ihnen doch gelungen endlich || nach Laibach zurückzukommen und ich wünsche Ihnen daselbst Glück und Zufriedenheit. Ob Sie genügend Arbeit finden werden, hängt von den Bekantschaften ab.

— — — Mit freundschaftlichen Grüßen

Ihr

ergebenster

Rann 7/8 877.

Dr Razlag.²¹

Kedaj je Ernestina izpolnila Razlagu njegovo prošnjo z dné 3. VII. 1876.²² ter mu poslala zapuščino Prešernovo, ki jo je bil prepustil Bleiweis drju Pogazniku dné 1. VI. 1876. ter jo je ta potem izročil Ernestini, — pravzaprav ne vemo. Še 6. XI. istega leta 1876. obžaluje Razlag v svojem pismu Ernestini, da žal ni imel tiste dni

²¹ Dokaz nam je to pismo, odn. datum pisma, da ni Ernestina mogla dati Prešernove zapuščine Levstiku 5. avgusta, kakor je tiskano v njenih „Spominih na očeta“, str. VI.; pač pa že 8. VIII. 1877., — ker jo je Razlag poslal 7. iz Brežic, da jo je Ernestina prejela 8. VIII. ter jo potem še istega dné izročila Levstiku. (Primerjaj njeno pismo Levcu z dné 27. novb. 1887. tu sprej na str. 368.)

²² Prim. njegovo pismo tu sprej na str. 431/32.

Grünovih pisem iz zapuščine Prešernove v rokah, ker bi bil morda ž njimi kaj izposloval zanjo pri Grünovi vdovi. „Ich bin seit mehreren Tagen abwesend und werde es noch durch circa 8 Tage sein bei der Inventursaufnahme nach Hrn. Grafen Auersperg (Anast. Grün) und wenn ich Ihre Briefe dieses Herrn an Dr Prešern in Händen gehabt hätte, so würde ich bei der Excellenz Gräfinn auch für Sie haben ein Wort einlegen können.“ In vemo le še, da piše Razlag Ernestini iz Brežic šele dné 10. marca 1877. na Dunaj: „Den mir eingesendeten literarischen Nachlaßtheil Ihres Vaters Dr Prešern habe ich seinerzeit mit großem Vergnügen fast die ganze erste Nacht gelesen, aber darunter seine Correspondenz mit Anastasius Grün vermißt, welche ohne Zweifel Jemand Anderer haben wird, nur wundert es mich, daß ich weder im „Innland“, noch in einer anderen Zeitung etwas darüber lesen konnte. Möglich, daß Ihnen von Laibach auch nicht Alles eingesendet wurde, was darauf Bezug hat, weil der „große Vater der Nation“ seine Müken haben muß. Wenn ich einmal Zeit dazu finde, werde ich Alles mir Gebothene benützen.“ Najbrže nam Ernestina tu vmes med 6. XI. 1876. in 10. III. 1877., med 18. in 19. Razlagovim pismom njene zbirke, če več ne, vsaj enega lista Razlagovega ni ohranila; saj si pač ni lahko misliti, da jej ni bil Razlag „svoječasno“ potrdil prejema poslane mu zapuščine Prešernove!²³ In takó — torej ne vemo tu dneva, kedaj je Razlag Prešernovo zapuščino prejel, ampak le, da med 6. XI. 1876. in 10. III. 1877., vendar pa („seinerzeit“) znatno pred tem terminom. Zanimivo nam je, da ni Ernestina poslala Razlagu — pisem Grünovih, torej ne — vse zapuščine! In glej, dné 20. marca 1882. ima prav takó dva kosa, ki nam jih leta 1875. v „Letopisu Slovenske Matice“ izpričuje Bleiweis v zapuščini Prešernovi, v rokah svojih *Cimperman*, da si je bila Ernestina izročila 8. VIII. 1877. ocelovo zapuščino — *Levstiku*; dva kosa, ki sta oba manjkala v zapuščini Prešernovi o smrti Levstikovi ter — potem še do lani! Iz tega sledi, — da tudi Levstik ni bil prejel vsega.

O tisti ponudbi Cimpermanovi z dné 20. III. 1882. je Levec molčal dolgo; povzeti ter obnoviti je moral Cimperman zadevo še dné 10. VI. 1882. ter opomniti v pripisu svojega tistodnevnega pisma: „P. S. O svojih vprašanjih pcto. *Preštrna*, *Vraza* itd. bi srčno rad kaj čul!“

²³ Da mu ni Ernestina zapuščine izročila osebno, morebiti pri kakem obisku Razlagovem na Dunaju, ampak da mu jo je poslala po pošti, priča zgorenja beseda Razlagova: „Den mir *eingesendeten* literarischen Nachlaßtheil!“

In zdaj je Levec, natanko po treh mesecih, odgovoril 19. VI. 1882. kratko, priloživši spet petak: „Izmed poslanih stvari morem porabiti samo *Korytkovo pismo* in Lebanjo; vse drugo Vam vračam z dostavkom, da priložene knjige nisem v Šafařiku našel.“

In Cimperman nató 21. VI. 1882.: „„Korekturo „Lebanje“ si izprosim, in *Korytkov list* mi vrnite, kadar Vam ne rabi več, ker ga imam dati nazaj.““

Toda, — minilo je leto in dan, Levec pa še vedno ni objavil ne Vrazovega ne Korytkovega pisma. Odlašal je in odlašal, da je Cimpermanu kar sapo jemalo. Pa je maja meseca I. 1883. pričel Cimperman Levca nadlegovati, ščipati in naravnost dražiti z raznimi očitki, češ, da „je Miklošič pohvalil Kres“, češ, da dela zoper svojega „učitelja“ Levstika itd., itd.; zato je dné 27. maja 1883. slednjič nasadil Levec ostro peró! „Imel sem dolgo časa potrpljenje z Vašo razposajenostjo in neotesanostjo, a naposled mora presedati tudi najboljšemu človeku.“⁶¹⁵ In prekinil je z odločno besedo vse nadaljnje občevanje s Cimpermanom!

A ta, ne bodi len, je odpisal Levcu, kakor da stvar ni prav resna, kar obratno:

Blagorodni gospod profesor!

Vaše pismo vzel ad notam. —

Ker mi je drug mesec platiti stanovanje in imam doslé pri „Letop.“ zasluženih tekar 10.50., prosim Vas, naznanite mi konči po večjem, koliko pól menite, da bodem še popravljaj. Vzel bi rad a conto 30., kar se lahko zgodi, ako bodem dobil v popravo še 7 pól.

Dalje prosim, vrnite mi:

1. Moj rokop. *Bleiw.* pisem.
2. *Korytkovo pismo Blazniku.*
3. Pismo gospé *Pesjakove*, ki je imelo biti komentar *Vrazovemu* pismu, katero sem Vam bil poslal prepisano za „Zvon“. ||

Teh stvari prosim od Vas zató, ker vem, da jih ne priobčite ní v „Letop.“ ní v „Zvonu.“ Prepisa *Vrazovega* pisma ne iščíte, kajti imam matico. — — —

Moja mati so zopet hudó bolní, jaz sam še tudi ne podpolnem zdrav, in vrhu vsega me bolé še oči. To Vam povem, da boljše iščete razlogov v mojih okolnostih nego li v mojej „neotesanosti“, katere mi

ne morem biti. Sestra moja, bila roka v noga v vse, kar me živore, mi je v bridkosti prenesla mater, sestro & sebe. Čim v rodbini nepleten, je po kor. J. tal vsi rodbini & dobitnega mučenika = pisatelja ni imel glavnosti več. Vsi so pač vpijili, da blagovnik ni hotel preka hudi v oslavljanje, da ga Cimperman ne pusti, da vadi. Čudi, jaz pa pravdom tega običaja Cimpermana, ki je bil v pričetku posredne glavnosti. Videl sem, kako je. Zato mi je opazil, kako včasih včasih 50 kor. to. Hrenovc hit. Videl sem, kako je. Zato mi je opazil, kako včasih včasih 50 kor. to. Vc bi je bil vreden, ker to bi bil domobitnik. A vgl. so me čez prag, slovičevski. Vint. mi obžali, mi je vgl. 12. 12. 1920. Na obzglem III. adventu, 12. 12. 1920. J. Zvon. Zvon.

doslé ni očital še nihče! Koliko Vas cenim, utegne se Vam pokazati po mojej smrti. Le potrpite.

Zdravstvujte!

Vaš

Cimp.

Pisem *mojih* se Vam ni bati, razven „in Geschäftssachen“ Vam ne bodem pisal.

Takó Cimperman, brez dneva v pismu; na ovojni naslov pa je pripisal: „*Matične stvari*“. Toda Levcu je bila beseda resna. In novi odgovor Cimpermanov tudi ni bil, da bi se človeku posebno prikupil. Pa je Levec odgovoril že 29. V., torej brez odloga:

Blagorodni gospod!

Ker ste z dostavkom „*Matične stvari*“ spet vsilili mi v roke pismo Svoje, ki govori o marsičem drugem, prosim Vas, da odslej tudi o „*Matičnih stvaréh*“ pišete vselej naravnost predsedstvu Matičinemu (g. Grasselliju ali g. tajniku), a ne meni, ker ostajam pri svojem trdnem sklepu, da od Vas ne vzprejem nobenega pisma več. — Letopisa bode še 10—12 pol, a Erjavčev spis bode popravljal g. Levstik.

Z Bogom! Vaš

29/V 83

Levec.

In sedaj je res nastopila med njima pavza, a le do meseca oktobra. Že 27. septembra 1883. je Cimperman potrkal kakor spokorjen grešnik na nebeška vrata: „Blagorodni gospod profesor! Lepó je odpustiti sovražniku — in danes se bližam Vam jaz, presrčno prosé: *odpustite, zabite!* Kar je zagrešil *pisatelj*, ne trpi *človek!* To je bil *prvi* in *poslednji* razpor med nama! Odpustite!“ In Levec je obiskal moža, podprl ga z novim delom in zaslužkom ter mu ostal podpornik in (od 3. XI. 1883. nadalje) dopisnik do smrti njegove.

Nam pa je ta spor dal tu Cimpermanovo dobrodošlo besedo: tisto Korytkovo pismo, ki ga je bil Cimperman poslal 20. III. 1882. Levcu ter ga je Levec res že vsprejel za „Zvon“, je bilo — pisano Blazniku, ker pravi Cimperman v gorenjem svojem listu o „*Matičnih stvaréh*“ pod točko 2.): „Korytkovo pismo Blazniku“. Ni torej dvojbe več, da je to Korytkovo pismo bilo isto, ki je potem obležalo v Cimpermanovi ostalini do letos.

(Dalje prihodnjič.)

MIRAN JARC:

POLETNO POPOLDNE.

Zavese v sobi vse so razpuščene.
S tišino uspavalno je polmrak hladan
prepregel naju, kakor skozi pajčolan
te zrem omotno, ko opajaš mene

s spomini, ki rasto prečudežno
v molčanje okrog naju — — Morje mirno diha...
tam kopališče... godba... smeh... življenje... tiha
ubranost vrtov s tuberozami... noči
razkošne v velemestu... O, kako oči
ti godbo let oživiljenih s strastjo pijo.

O, ti čarovnica prelestna sladkih sanj,
da sem še jaz doživljal jih od njih pijan.

FRANJO ROŠ:

JESEN PRI NAS.

Spravljamo že otavo. Odcvela so polja ajde
in za njimi krotko gričevje rumeni,
tam so težke, svetle grozde rodile brajde;
skoro njih sladka moč nam v sodih zašumi.

To je jesen pri nas, ki se večno z zemljo borimo,
da ji iztrgamo plode za svoje bežeče dni,
gorkega vina, da ž njim si trdi kruh sladimo
in dekletom ogrejemo grešno živo kri.

*Iskreno: smem, da vrednik dr. Jož. Glavar pričenja iz pesmi
vse metate objavljene megl*
NW 12/2 92

IVAN ALBREHT:

TOMIJEVE TINE MLADA LETA.

(Dalje.)

Tisti teden pred veselico je vzel Tomi Tinico s seboj v Reberje.

„Ali nisem imel prav,“ jo je vprašal spotoma.

„Seveda --“

V pričakovanju je pogledala očeta, ki je krenil naravnost k Strmcu.

„Zdaj pa — kar imaš najboljšega pod streho za mojo čečo!“

Strmec je bil prijazen in je postregel sam. Toliko je bilo lepot in toliko izbire, da Tini ni vedela, kam naj pogleda! Povsod čipke, pentlje, svila, baršun in rože, barva na barvo — oči so pile do pijanosti, a se niso mogle napiti.

„Vidiš, tako je pri očetu“, je modroval Tomi in se je poigraval s prsti, da so žvenketali v žepu okrogli srebrnjaki.

Izbrala sta belo obleko. Ko jo je Tini ugledala, je mislila na vile in je bila preverjena, da gotovo nimajo lepših oblek kot bo ta njena. Vse je bilo pozabljeno v tistem trenutku — le eno se je dvigalo v njeni duši. To je bil ponos — preziranje vsemu, kar je pod njo.

Ko sta zapuščala trgovino, je bil Tinin korak samozavesten in umerjen. Da ni telo izdajalo otroka — kretnje bi mogle biti še najprej last ponosite deve...

Stotero misli je rajalo v mali glavi — med njimi je bila tudi tista, ki je spoznala, da je puškar Tomi samo — delavec. Delavec — nič več in nič manj —

Ogledovala je njegove žuljave roke — Tako razpokane in hrapave so bile njegove dlani, da je Tinici nehote ušlo prašanje:

„Saj v nedeljo boste mogli imeti rokavice, atej, ali ne?“

„Čemu“, se je začudil Tomi iz misli.

„Drugi jih imajo — mislim“, se je izognila Tini v zadregi, ki je ni opazilo Tomijevo oko. Mož je bil čisto drugače s svojimi sanjami. Če pojde prav — tale Müller ni napačen človek... Morda bi hotel izpregovoriti v tovarni besedo — in iz delavca Gornika bi se dalo napraviti kaj drugega. Takole kak manjši oddelek bi mu lahko zaupali — pod njegovim vodstvom gotovo ne bi uspeval slabo. Pozneje

bi mogoče prišla Tini v kako pisarno. Glave ni slabe — zdaj še celo, ko je pustila tiste neumnosti o jeziku...

Maló je zapeklo puškarja — pa je zamahnil z roko in je pregnal misel.

„Če boš pametna — in tako kot hočem jaz, boš lahko dosegla še mnogo“, je naklonil hčeri prijazno izpodbudo.

Tinica ni vedela, kam bi moglo meriti to prerokovanje — vendar se je popolnoma vdala čaru vabečih besed. Prav medlo in ponižno je vzkalila misel:

„To bo gledal Francelj —“

Brezskrben smeh je pričal o srcu, ki pozna porednost, a mu je tuja še vsaka slutnja zla —

Večer je mineval v nervoznosti, noč je bila dolga, dolga — a potem se je razlilo nad zemljo jutro in dan kakor božji pogled.

Tini je planila iz postelje in ni mogla dočakati ure, ko naj bi odšla z očetom. Vsemu se je pokorila tisto jutro — — —

Veselični prostor se je kopal v solncu. Slavoloki in paviljoni, rože in pisani trakovi so vabili goste...

Vse Reberje so bile pokoncu. Kdor je še kje dotlej dihal malce slovenski, je ta dan otresel svoje robato kmetiško pokolenje in je pozdravil znanca in prijatelja krepko:

„Heil!“ —

Prišla so društva: Verein der deutschen Mütter und Frauen (predsednica je nosila ime Bobek) — Turnverein (načelnik je bil sam gospod Dolinšek, oziroma Tholünschegg) — itd. — vse v praporih in zastavah.

Prišli so zastopniki raznih oblastev in uradov, imenitni zasebniki — vse, kar je imelo količkaj ugleda — še celo sam gospod župan je prišel na veselični prostor!...

Sredi travnika je stala slovesno ovenčana govorniška tribuna. Tja je stopil sam gospod Müller in je pozdravil goste.

— Ne da bi hoteli komu krasti — nikdar tega! Navzoči so prišli pokazat svetu, da je Reberje (Rebriach je zvenelo to ime v nemški govorici) svobodén in zaveden trg, ki noče utoniti v slovanskem nallivu! —

Gospod Müller je govoril tako lepo, da so kimali vsi veljaki in so zastavonoše naklanjali zastave v znak odličnega spoštovanja in popolnega soglasja. Zraven je bil govor tako umetniško dolg, da so se vseppek hrepeneče odpirala žejna usta.

Ko je gospod Müller opazil to dejstvo, je naglasil, da zato sklene svoje skromne besede z željo:

„Es lebe hoch das deutsche Kärnten!“

Ljudje so rekli „hoch“ in „heil“ in so brzo segli po pijači brez ozira na to, da je zbor pevskega društva „Saitenklang“ glasno vabil k uživanju umetnosti —

Tini je prišla z očetom in je bila trdno uverjena, da dobi oče zopet mesto v bližini gospoda Müllerja. Toda pričakovanje jo je varalo tako, da je osramočena očitala puškarju:

„Zakaj niste vzeli rokavic, atej?“

Tomi se je nasmehnil, češ:

„Le pusti to in pojdi po svojem delu!“

Bila je določena za prodajalko. Upala je z gotovostjo, da jo pridele k srečkam za šaljivi srečolov, k cvetkam — ali tako kaj boljšega. Pa nič! Südmarm — te kolke so ji dali na razpolago — takle fizlej! Delavci so odgovarjali:

„I schreib' nix!“

Če je šla za gospodi, so se praskali za ušesi:

„I' hab' schon g'nua!“

Seve, ko je bila cela vrsta deklet samo s to drobnjarijo! Kdo naj pa siplje denar za pisane papirčke?!

Tini je bila zelo jezna in je potožila očetu vse te neprilike, toda puškar ni imel zanj drugerega kakor besede:

„Alles muß sein — groß so wie klein!“

Bil je za blagajnika pri plesišču in je bil zadovoljen s svojim poslom. Tini pa je le s silo zadrževala slabo voljo. Postala je pri plesišču in si je ogledovala pare. Med njimi je bilo vse polno mladih ljudi iz takih hiš, od koder so jo poganjali, ko je prišla z vabili. Čudno se ji je zdelo — skoraj ni mogla verjeti — a končno je bila njena jeza vsled tega le še hujša.

„Največ sem navabila jaz — zdaj je pa takole —“

Mrmraje je odšla zopet svojo pot.

Kakor sta pojenjavala dan in vročina, tako sta naraščala veselost in hrup. Potem so zagoreli lampijončki, rakete so švigale v zrak in mize so se šibile pod preštevilnimi steklenicami.

V tem se je začela boljšati kupčija. Tini je na željo kupcev delila poljube in poljubčke in je prodala kolkov do čuda.

„Mir auch“, je začula nenadoma za seboj glas, ki se ji je zdel znan. Okrenila se je in je spoznala gospoda iz Celovca. „Papa“, ji je ušlo nehote. In ponudila mu je mali ustni in veliko polo kolkov.

Gospod si je privoščil obojega in se je zapletel s Tinico v razgovor. Bil je še prav tako bled in suh kakor pred časom, ko ga je videla v Celovcu.

„Ali ste sedaj v Reberjah“, je poizvedovala mala.

„Brata sem prišel obiskat — Ali poznaš gospoda Müllerja?“
Tinica je bila vznemirjena od radosti:

„To je vaš brat?“

Hodila sta skupaj ves večer in pozno v noč; hodila sta med ljudmi in po krajih, kočar ni bilo ljudi. Gospod je govoril lepo in je ravnal ljubeznivo. Podaril ji je pisan bankovec in kopo sladkih obljub. Tini pa je iz hvaležnosti razkrila njegovi radovednosti vse, kar je pač mogla razkriti pri svojih nežnih letih. Ždela sta ob strani, na temačnem prostoru. Ni ga bilo človeka, ki bi ju bil motil v njunem početju.

Pozno v noč je gospod izginil. Zamrmral je nekaj o važnih opravkih in se je pomešal med množico, toda Tini ga je pričakovala in iskala zaman. V zapuščenosti se je začelo oglašati očitjanje. Skelelo je v mislih, žgalo je v srcu — in kakor da je naga pred ljudmi, je podhrtevalo njeno telo. Bleda in trudna se je vrnila k delu. Z očmi je venomer zasledovala gospoda Müllerja — ali brata ni bilo videti pri njem...

Čim bolj je temnela noč, tem bolj so se odpirala srca. Pijača je razvezala slovesnost in po vsem veselčnem prostoru je polagoma zmaga slovenska beseda. Najpreje so začeli fantje iz okolice razvnmati srca svojih oboževank v prosti domači besedi. Šlo je pač bolj gladko in bolj presrčno. Za njimi je krenilo delavstvo na isti tir — Ponoči in pri pijači — kdo naj bi zameril to malenkost?! In kakor da so oboleli, so zapadli naposled še veljaki tej vinski slabosti. Govorili so po domače, čeprav je šlo nekaterim res dokaj trdo. V govorico je zadonela kmalu tudi domača pesem:

„Moja dečua je muada,
polube me rada,
še rajši jes njo,
'e je žaubrna dro!“

Proti plesišču so hiteli pari. Krepak fant je zaukal in se je razkoračil:

„Godce, le godite
štajersče uize,
moja dečua je muada,
ma use uoljne glide —“

Plesavka se je zasmejala in se je privila k njemu. Žareče oči so ga občudovala, da si je od radosti pomaknil klobuk na stran in je zavriskal.

Nekje je poskusil hrapav glas z jodlanjem, toda kmalu so ga prekosili okoliški fantje:

„Je lepa, rdeča
'ot nageljnov cvet,
sam Bog jo je ustvaril
to dečuo na svet —“

Preden je bila ura polnoč, je bilo natanko mogoče spoznati ljudi iz Kožentavre, Podgore, iz Bajtiš, iz Ždovelj, iz Loke in še dalje okrog. Označevala jih je beseda in pesem — Tini je strmela malomarno okrog, se je potikala med ljudmi in je postajala zdaj tu, zdaj tam...

Po polnoči so imele prodajavke račun v paviljonu za cvetke. Gospod Müller je bil poleg in je pred vsemi pohvalil zlasti Tinico. Dekle je vzradoščeno poročalo očetu in mu je pokazalo tudi bankovec. Tomi je videl in slišal le napol, vendar je bil ponosen:

„Le ta'u naprej, dečua — moja kri!“

Zabava je medlela — Tini je sploh ni občutila ta večer. Komaj je čakala trenotka, da bo smela z očetom domov...

Noč je bila lepa in topla — noč, ki objema mehko in toplo — noč, ki vabi in šepče neslišne skrivnosti.

Tinico je objela samota kakor tiho očitjanje. Sovražno je pogledoval otrok očeta, ki je kolovratil po cesti sem in tja in je venomer govoril sam s seboj.

„Ali vas ni sram? Če naju kdo vidi —“

Mislila je na bledega gospoda, ki naj bi bil Müllerjev brat. Mrko ji je vstala v srcu misel, da ji je ušel zato, ker je njen oče samo — delavec. V jezi je popustila puškarja in je hitela sama dalje.

„No, kam pa — ali me boš počakala“, je klical Tomi za njo.

„S pijancem že ne bom hodila, me je sram“, je zamrmralo dekle nerazločno in ni hotelo čakati. Še ozrlo se ni.

Ko pa je šla naprej, jo je zbadlo nemo očitjanje:

„Ali te česa drugega ni prav nič sram?“

Prav okrenila se je — tako živo je prišlo vse to nad njo. Zdelo se ji je, da čuje v resnici glas, ki svari in opominja. Prav tak je bil kakor Francijev... Toda — ko je poslušala natančneje, ni bilo ničesar. Tedaj se je zbala samote in same sebe in je odbrzela.

„Nikoli več“, je ponavljala v mislih.

„Nikoli več“, je ponovila še glasno, ko je slednjič vsa potna in zbegana dospela domov...

X.

Mojster Ščetina je dovršil delo. Stene so sicer bile nekam vijugaste, toda mojster Ščetina je kljub temu nekega večera odložil orodje in je stopil h gospodarju:

„Jes žinjam, de bo nam dro po gode —“

Tomi je razumel ta zaključek in je ponudil starcu merico žganja. Mož je popil in se je zahvalil:

„Pa srečne!“

Ko je bil Ščetina srečno od hiše, so povečerjali in so začeli kramljati. Bilo je že blizu jeseni, takrat ko zori sadje in se začenja vlačiti megla po dolini. Valter je spal, Tini in Metka sta sedeli v kuhinji.

Puškar Tomi je bil slabe volje.

„Ta Müller — to je šema“, je razložil ženi —

Matilda se je začudila in tudi Tini je dvignila oči.

„Račune smo imeli včeraj — no, pa je bilo dobička do čuda“, je razlagal gospodar in je bobnal s prsti po mizi. „Pa se domisli to motovilo, ta Müller, in se začne zahvaljevati odboru. In konec livale je bil ta, da je predlagal, naj se razpusti društvo.“

Matilda je zastrmela in Tinica si je v nestrpnem pričakovanju pogladila lase.

„To ima človek za trud“, je potožil Tomi in si je nažgal pipo.

Nekaj časa so molčali — le moreča tišina je govorila z njimi. Tomi je venomer ogledoval Tinico, da ji je bilo naposled že mučno in sitno.

„Kaj imajo ateji“, je premišljevala in je skrivala obraz pred pogledi, dokler ji ni prišlo na pomoč materino prašanje:

„Ali nisi bil ti nič zoper to?“

Tomi se je nasmehnil:

„Kaj pa hočeš, ko je bilo vse domenjeno?!“ — Reberje niso na meji — so rekli — saj je tako vse pošteno nemško! Premoženje so pa razdelili —“

„To je pa še dobro“, se je hitro oglasila Tilda — „Koliko je pa prišlo nate?“

„Name“, je zamrmral Tomi in je odložil pipo — „saj so ga razdelili med druga društva! To je ravno: Delaj, delaj — zraven si pa praznih rok!“

Komaj je razložil puškar to novico, je začel priganjati dekleti v posteljo. Zaman so bili izgovori, da imata še dela za šolo — Tomi je obstal pri svojem!...

Ko sta bila z ženo sama, je legla senca skrbi na njegov obraz. Začel je kašljati in pohrkavati in dolgo ni bilo besede iz njega.

„Pa molči!“

Po tem uvodu je začel motriti ženo, da se je dvigala njena radovednost vedno više. Prestavljala je posodo in je vsak hip pričakovala, da razkrije Tomi nekaj groznega. Ni se mogla premagovati in je že hotela s prašanjem na dan, ko se je puškar naposled vendarle oglasil:

„Govore, da ima Müller brata, ki menda ni nič prida —“

„Beži“, ga je prekinila žena.

„Menda je bil zadnjič tisti človek tudi na veselici in je počel take reči, da Müller ne more več obstati v Reberjah“, je pravil puškar poglasno in se je venomer oziral okrog sebe. „Menda zva blja otroke, dekletca —“

„Kako“, je strmelala Tilda v strahu.

„Tako, no“, je naznačil Tomi s kretnjo in mati je zadrhtela:

„Pa Tinica je prinesla zadnjič dvajsetak domov —“

Puškar je stopil k vratom in je pogledal v vežo. Bilo ni nikogar —

„Menda so mu oblasti za petami — Müller je baje izjavil, da to ni njegov brat — ali kaj hočeš, ko so enkrat govorice med ljudmi!“

Tomi je vzel iz omarice steklenico žganja in je pil. Za njim je pila še žena par požirkov.

„Ali ti ni Tinica nič povedala, kje je dobila tisti denar?“

„Meni“, se je čudil Tomi in je skomignil z rameni — saj tu je vendar mati prva, ali ne?“

„Zame se dekle briga manj kot za lanski sneg“, je odvrnila Matilda in glas je bil zasenčen. Po dolgem času je začutila nocoj, kako ji je prvi otrok spolzel iz rok.

„To so vse tiste tvoje neumnosti“, je začela očitati možu v nadaljevanju svojih misli. Še enkrat je segla po žganju — pa je že imela solze v očeh:

„Naj bo kakorkoli — jaz ne morem pomagati!“

„Ti ne moreš, jaz pa še manj“, je menil Tomi mrko. „Zdaj sem ob najlepši zaslužek —“

S tem je krenila misel v novo smer in otrok je bil v hipu pozabljen.

„Kako pa misliš zdaj“, je prašala Matilda nekam sočutno.

„Če bi vzela koga na stanovanje“, je poskusil puškar počasi. — „Z vsem drugim tako ni nič“.

„Seve —“

„Kuhinja bo zdaj nova — potem imava naenkrat dve sobi —“

„Seve —“

„Tini bi šla mogoče služiti —“

Matilda je pomislila na vse bridkosti, ki jih je že morala prestopiti s tem otrokom in je zopet pritrdila:

„Seve —“

„Ovce bo že pasla — obleko si gotovo prisluži —“ je nadaljeval Tomi z razvijanjem svojega načrta.

„Seveda —“ je rekla zopet Matilda — in nič drugega. Leta zakonskega življenja so jo naučila dokaj natanko, kdaj je treba rabiti jezik in kdaj je bolje, če ga človek kroti — — —

Medtem ko sta oče in mati urejevala kočljive zadeve bodočega gospodarstva in gospodinjstva, je Tini premišljevala v postelji stvari, ki so zanimale njo. Po vsem se ji je zdelo najbolj verjetno, da so gospodje razpustili društvo zato, ker niso marali delavcev poleg. Takele črne roke — Seve, če bi bil oče imel rokavice na veselici... Vsi, kar je bilo gosposkih, so jih imeli... Prav gotovo — samo rokavice so krive! — Po vsem premišljevanju je sklenila, da pojde sedaj služiti. Z črečom bo zdaj gotovo križ, ko bo suša v žepu — z materjo pa itak ni nič...

Kakor je mislila, ji je bilo vendar hudo. Če bi bila županova — čemu je neki tako čudno na svetu?...

Sredi takih misli je zaspala. Vso noč so ji kazale sanje pestre pokrajine, kjer caruje radost in šumi svila. Hrepeneče je iztezala roke — vsa je bila potna od samega pričakovanja.

„Če le ni otrok kaj bolan“, je opozorila Matilda moža. Tomi je zagodrnjal v spanju. Nekaj o sleparjih je menda bilo, ki vodijo človeka samo za nos. Mati je vzdihnila in je težko pričakovala jutra. Posetili so jo trenutki spominov in kesanja. Praznino je začutila v duši — vse je splala enolična vsakdanjost iz nje... Včasih je imela moža in deco in dom — zdaj nima ničesar. Samo toliko je prišla ta tuja roka vmes, da jih je razdružila...

Matilda se je ozrla po možu in se je domislila očitanga zaradi botra Jožeta. Z jezo in s studom je mislila na tisti večer. Toliko je že časa vmes, vendar tistih besedi ne izpere ne leto, ne mesec, ne dan.

„Če sem zaslužila ne vem kaj, tega pa prav gotovo nisem.“ Sililo jo je na jok, ker je bila po dolgem času zopet enkrat tako popolnoma

sama s seboj, da je lahko govorila s svojim lastnim srcem... V tej samoti ji je bilo hudo za hčerjo. Tako mlada — pa pride kdove kam.. Tuja roka ji bo rezala kruh, pod tujim srcem bo revica iskala okrilja. Ali ga najde — ali zablodi?...

„Tak je zdaj otrok, da sam ne ve, ali je tič — ali miš“, je vzdihnila žalostno in je šla poljubljat Tinico.

Ko pa je zagorela zarja in se je nasmehnilo jutro, je vstala in se je lotila običajnega posla. Bila je zopet popolnoma vsakdanja — niti diha sledu ni zapustila minula noč na njej — — —

(Dalje prihodnjič.)

MIRAN JARC:

NEDOSEŽNA.

Sredi srebrne, šumeče noči
plusknil prek host je, prek spečih vasi
val žuborečih melodij:
Ti... Ti... Ti...

Ti pa greš mirno kraj mene
odeta v lunine halje zelene. —
A vendar si sto hrepenenj proč od mene,
tajna kot lunine slutnje zelene.

In misel — ujeda rezko presekala noč je pojočo.
„Ali ti Ona ni le odsev
tvojih žarečih, prek bajnih obzorij se pnočih oči?
Daleč pred tabo še dalje beži
Ona — tvoje bolestne duše odpev...“

Ah, zdaj vem, zakaj
tli v Tvoji pesmi brez besed
trpka zagonetka tajna kakor nočni svet!

zopet megla & megla

◁ KNJIŽEVNA POROČILA. ▷

Milčinović Andrija: Mali ljudi. Zagreb 1919.

Četvero malih povesti malih in revnih ljudi nam podaja mala, 94 strani obsegajoča knjižica, ki bi je človek ne mogel lahko uvrstiti med strogo moderno. Ali pisana je prikupno in po resničnem in živemu življenju, tako da človeka nazadnje res zadovolji ona tiha, neponarejena in jasna domačnost, ki vam takoj prijazno priklina, ko preberete nekoliko odstavkov. Umetniško vrednost bi pripisoval najbolj povestici „Na vjenčanju“, ki je zgrajena v pravilnem slogu in vešče, prikupno pripovedovana. Kočijaž snubi domačo kuharico. Ko bi nevesta rada košček ljubezni in prijazne besede, se ženin unika in ji skrbno naroča, da mu zašije neke stvari, ki jih potrebuje pri svojih konjih. Kajti konji so njegova prva misel. Na poročni dan ga morijo ob strani neveste Dorice v lepi domači kočiji malenkostne misli in skrbi, ali za ta dan najeti kočijaž prav vodi in brzda konje. Nazadnje ne strpi več in spodi po njegovi misli neveščega voznika, pusti Dorico v kočiji in skoči na kozla, da sam vodi konje, kakor je treba.

Odločno slaba pa je, kar se tiče njenega sloga in tehniške sestavljenosti, povestica „Sanja“. Kako je mogel pisatelj tako neurejeno in razdrapano skrupalce, ki res ni za tisk v leposlovni knjigi, potakniti med ostale tri povestice? Poleg „Na vjenčanju“ bi ostali dve povestici še prijali, če jih ne bi kazili, vsaj tu, tam, neka raztrganost in tehniška nesestavnost, ki se pa ne občuti toliko kakor v „Sanji“. Drugače mi je delce všeč; všeč posebno zato, ker dokazuje, da se hrvatski pisatelji, vsaj nekateri, vendarle prav prijetno razločujejo, kar se tiče jezika, od srbskih pisateljev. Ne rečem, da jim dostikrat ni vseeno, ali zapišejo lepo domačo besedo, ali grdo tujo spako, ki ni ničemur podobna, — vendar tako zanikarni kakor Srbi pa le niso!

Ivan Zorec.

Sič Albert: Narodne vezenine na Kranjskem. V Ljubljani (1918—1919). Kleinmayr & Bamberg. I. del (4 zvezki) 12 K; II. del (3 zvezki) 12 K; III. del (10 zvezkov) 24 K; IV. del (5 zvezkov) 24 K.

Kakor razkazuje Sič v tej svoji briljantno ilustrirani publikaciji, je bila vezna tehnika na Kranjskem nekdanje zelo razvita. Vrhunjo in spodnjo obleko, namizne prte in prtice, prevlake za blazine, rjuhe, brisalke: skratka vse, kar se je spredlo in stakalo doma, so naša dekleta in naše žene zalsale; saj jim je že od nekdanj lasten posebno živ čut za skladno ubranost barv in za lepo tekočo linijo.

Gorenjke so motive za vezenine najrajši zajemale iz rastlinstva. Najljubši motiv jim je bil nagelj. Uporabljale pa so za motiv tudi druge cvetlice, praprotn, žitno klasje, grodzje i. dr. Poleg nageljna jim je bilo najbolj priljubljeno srce, ki je posnetek peščišča, čez muho in pecelj razpolovljenega jabolka. Iz živalstva je povzetih manj motivov; največ je ptičev. Geometrične oblike so na gorenjskih vezeninah redkejše. Vezle so na domače platno z domačim sukancem, z volno ali z bombazem; pa tudi svilo so porabljale kot vezivo. „Vzorci na gorenjskih vezeninah so izvedeni povečini v križastem vbodu. Da pa je bilo vezenje gosteje, so uporabljale poleg križastega vboda kitasti in četverkotni (dunajski) vbod.

Le nekaj vzorcev je vezenih z enakostranično tehniko (Holbeintehnik). Barva vezivu je vobče črna ali pa rdeča in modra; le pri nekaterih vzorcih je vezivo tudi druge barve: zeleno, višnjevo in rjavo.

Bele Kranjice so zalšale in zalšajo svoje domače izdelke, zlasti svoje nad vse prikupno narodno odelo enobarvno (modro, rdeče, črno, oranžno) ali pa dvo-barvno (modro in rdeče, črno in rdeče). Okoli Vinice in Adlešičev je bilo in je v navadi krasilno štepanje (prešivanje) obleke, dočim jo druge Kranjice raličajo. „Raličo imenujejo srezni plug iz dveh lesenih stranic, ki se spredaj stikata v oster kot. Pri vezanju pa imenujejo raličo vsako cikcakasto črto. Raličajo se oplečja, in sicer na ramah („kozice“), ali pa tudi krog vratu, za pestjo in po prsili. Vrhutega so raličale tudi „jalbe“, pisane čepice, ki so jih nosile zakonske žene na glavi pod robcem ali pečico, da je skupaj držalo kite, ker jih niso spe-njale z iglami.“ Poleg štepanja in raličanja je v Beli Krajini v navadi tkaničanje, to je zalšanje tkanine z barvanim vezivom, izvršeno tako, da so na „tkanici“ posamezni deli pokriti z vezivom, in sicer najrajši v obliki osmeroglate zvezde ali četverkotnika. Ornamenti so namreč vsem belokranjskim vezeninam geometrični; le tupatam so upodobljeni ptiči. Dočim pa so pri Hrvatih in Ukrajincih šahovska polja le deloma odprta in povečni pokrita tako, da ni videti platna, na katerem so ornamenti vezeni, so pri belokranjskih vezeninah odprta polja vidna. „Prava stran belokranjskim vezeninam je ona, ki je z vezeno močnejše pokrita in ima manj odprtega polja. S tkanicami so izvršeni okraski na otiračih, na raznih prtihi in torbicah.“

Kakor je naše ženstvo okraševalo domače tkanine, prav tako pa tudi finejše, ne redko iz Trsta, užitotapljen^o tuje blago, predvsem perkal, z belo vezenimi orna-menti. „Motivi belim vezeninam so vobče posneti iz rastlinstva ter so ali naravni ali stilizirani. Le tupatam je videti vezene tudi kake male ptice. Cveti in listi so bili prav pogostoma izrezani in podšiti s tuljem, v katerega je časih vezilja tudi vezla razne oblike. Prazen prostor krog rože je bil včasih izpolnjen s pikicami, z raznimi cveti ali s posameznimi vejicami (raztreseno cvetje).“ Robovi vezenin so bili ponavadi obšiti s čipkami. Navadne in cenene čipke so bile tovarniško (to-rej tuje) delo, finejše in dražje pa so bile idrijske ali pa (tuje) belgijske. Vbodi so vseh vrst, ki se običajno uporabljajo pri belem vezanju: ploščati, kitasti, vozli-časti vbod i. dr.“

Raznolikost vzorcev vseh teh vrst vezeninskega krasiva je tolika, da bi sleherno slovensko dekle, ki se pripravlja na možitev in bi želelo imeti res okusno perilo, moglo izbrati po svoji želji in brez bojzani, da bi njena prijateljica imela prav takšne vezenine. Koliko se je že pisalo in pozivalo, da se naj naše ženstvo končno vendar odpove tujinskim modnim izmiselkom in sebe ter svoj dom krase z domačimi lepotinami! Pa vsi še tako vrlo utemeljeni pozivi niso mogli zaleči, dokler ni bilo prave možnosti za lahko upoznavanje našega domačega krasiva.

Zdaj je stvar drugačna: neoporečni strokovnjak v naših lepotinskobitnih stvarih, Albert Sič, je med vojno iz vseh kotov bivše kronovine Kranjske z vzgledno, neusehljivo marljivostjo znesel vzorce vseh vrst domačih vezenin, z izrednim okusom kot najlepše odbrane z učeniško akurateso sam prerisal in jih s pomočjo založne tvrdke Kleinmayr & Bamberg v barvotisku izdal reproducirane tako nazorno, da si boljših vzorcev ni moči želeči. Predloge za vezenine so go-

tove; za mali denar se dobe (tudi posamni deli) v sleherni knjigarni: podlaga za preobrazitev našega vedenja je torej po Sičevi zaslugi storjena. Odslej, Slovenke, ne velja več izgovor, da bi odelo in pohišno perilo sicer rade lepote z domačim krasivom, ki je tudi po vašem okusu lepše nego katerokoli drugo, da pa ne morete tako zlahka do vzorcev in do izbire! Vso pisano reč vabljivo lepih vzorcev dobite, če vam je res do njih, na dom, da lahko izbirate in vezete po mili volji. Ako pa vam ni mogoče, da bi vezle in svojo opremo lepote same: ali manjka obrtnijskih vezilj, ki vam bodo rade postregle vedoč, da se jim z izgotavljanjem te vrste vezenin nudi dober zaslužek? Koder jih še ni, se bodo kmalu pojavile. Ne samo v središčih, tudi po deželi. Tem gotoveje, ker je organizacijo ženske domače obrti na Slovenskem započel „Osrednji zavod za žensko domačo obrt“ v Ljubljani, ki bo otvoril v septembru letos v Ljubljani posebno učilnico, kjer se bo poleg drugih tehnik ženskega ročnega dela učilo tudi pisano in belo vezenje. Šolnine na tem zavodu ne bo, pač pa bodo vajenke dobile zastoj na razpolago vso potrebno robo in vse pripomočke. Ko bodo gojenke toliko izvežbane, da jim bo moči delo zaupati, bodo delo dobile tudi na dom. Zenam in dekletom, ki bi se rade priučile tej ali oni tehniki, se bo nudila prilika, da se o posebnih urah hodijo vadit kot hospitantke. Na željo jim zavod poskrbi stalen zaslužek z uporabljanjem priučene tehnike. Ta zavod hoče dvigniti stare domače ženske obrti in vpeljati nove modne tehnike ter tako ustvarjati nove prilike za delo in zaslužek. — Kakor ta zavod, tako naj bi se po deželi za prebuditve zanimanja za prelepe naše vezenine zavzele zlasti učiteljice, kakor je storila učiteljica na Vinici, o čemer piše Sič v navedeni svoji publikaciji: „Tudi v Beli Krajini je narodno nošo, žal, izpodrinila moda“; zato se je vezenje narodnih motivov popolnoma opustilo. Le tuptam je dobiti še nekaj ostankov iz dobe, ko so žene in dekleta pridno vezle ter si s tem krasile narodno obleko. Ta krasna domača umetnost bi se bila skoro pozabila, da je ni iznova pričela gojiti gdč. Poldka Bavdkova, učiteljica na Vinici. Tamošnji šolski vodja, g. nadučitelj Fran Lovšin, ki je proučil odotno narodno nošo in vse, kar je z njo v zvezi, je vzbudil zanimanje za narodne vezenine tudi pri imenovani gdč. učiteljici. Z največjim veseljem se je lotila najprej skrajno težavnega dela, da je hodila po vaseh in z veliko požrtvovalnostjo nabirala motive, ki jih je bilo še dobiti. Z mnogim trudom si je zvezla bogato zbirko. Nato je na podlagi te zbirke pričela pri pouku ročnih del gojiti izključno le narodno vezenje. Leto za letom deluje na tem polju z vso vnemo. Tako se je vezenje belokranjskih motivov zopet oživelo in ženska mladina zopet veze narodne motive z vidnim veseljem.“

S tem, da se tako zavzemamo za zopetno uveljavljanje narodnih vezenin, nikakor ne silimo v nekako uniformiranje ženskega odela in perila ali nazaj v prošlo dobo narodnih noš! To nam ni v mislih. Zmagovito prodiranje tvorniških modnih izdelkov se ne da zaustaviti nikjer. Vsepovsodi — ne samo pri nas — so izpodrinili in izpodrivajo domače izdelke, ker je kajpada dosti udobneje, pri prodajalcu kupiti že storjeto reč, in sicer za razmeroma male denarje, nego pa jo izgotavljati z zamudo časa, ki nam ga primanjkuje na vseh koncih, in v negotovosti, ali neizurjenim rokam delo tudi res lepo uspe. Aplicirati pa se dajo naši domači vezeninski vzorci na oprsje in oplečje zgornje kakor spodnje obleke, na rokavce, srajce, krila, predpasnike, torbice i. t. d. Zlasti pa naj bi naše ženstvo svojo perilo: prte in prtice, zastirala in pregrinjala, rjuhe in prevleke, robce in

otirače lepoto s krasivom po domačih vzorcih, ki jih je v izobilju, da je mogoča največja raznolikost in bogata premena.

In še en činitelj je, ki naj bi se zastavil za obuditev naših narodnih lepotin. To je naša duhovščina. Albert Sič razkazuje v svoji vsestranski izvrstni publikaciji pestro izbor vzorcev za cerkveno perilo. Saj je slovensko ženstvo od nekdaj z vneto skrbjo za to, da ni samo doma, ampak tudi v rebrojnih naših cerkvah in kapelicah vse lično in prikupno. Skrbelo je za prelepe paramente in vezlo pregrinjala in prtiče za cerkveno uporabo. Sič pripoveduje v svoji razlagi, dodani ilustracijam: „Iz verske vneme so vezle naše prednice prav rade, Srce Jezusovo in Marijino, prebodoeno s sulicami in ovenčano s krono, podobno ročaju. Ta motiv je stiliziran v raznih premenah. Srce so skrčile, krone in sulice pa so naše narodne vezilje preobrazile v cvetke in druge oblike. Sploh so prvotne enostavne motive sčasoma izpreminjale v najraznovrstnejše, bogatejše, a to vedno z občudovanja vrednim okusom. Poleg ‚Srca Jezusovega in Marijinega‘ so rade vezle monogram Jezusov ali sam ali združen z imenom Marijinim. Teh je največ na prtičih, katerih risbe so zbrane v četrtem delu te zbirke. Ti obliki se vidita na vezninah sredi prtov in prtičev, ki so bili namenjeni ali za cerkveno uporabo ali pa, da so ž njimi pri krstu pokrivali novorojenčka ali pregrinjali mize in jerbase o Veliki noči, o Božiču in pri drugih slovesnih prilikah. Prtici (krstni, obhajilni i. dr.) so imeli navadno v sredi Jezusov monogram, obdan z vencem. Ob robih pa se je vil rastlinski ornament, ki je bil posebno v oglih bogatejši. Tudi prtici so imeli kroginkrog našte čipke.“

Ker nam gre za to, da se končno iznebimo „iz tujine zanesenih, časih prav ponesrečenih, vsiljenih novih oblik“ lepota v naših domovanjih prav tako kakor po slovenskih cerkvah in kapelicah, bodi naš poziv k osamosvojitvi prav tako kakor na naše ženstvo, naslovljen tudi na našo duhovščino. Sičev zbornik, ta naj-uspešnejši propagator domače umetnosti, naj se ne uporablja samo po salonih, izbah in učilnicah, ampak tudi po cerkvenih uradih. „Naša dolžnost je, da dvignemo zaklade domačih lepotin in z njimi poživimo ljubezen do nekdanje narodne umetnosti. To zahteva od nas čut spoštovanja do naših trudoljubivih prednic in ljubezen do našega naroda in naše kulture. Posnemajmo v tem oziru druge slovanske narode, katerim je domača umetnost nad vse pri srcu in ki jo goje z vso vneto! V prvi vrsti so poklicane naše šole, da zopet ožive narodno vezno umetnost. Prepričan sem, da bodo to z največjim veseljem storile naše zavedne učiteljice pri ročnih delih in da bodo narodne motive, te bisere naše narodne umetnosti, uporabljali tudi učitelji pri risanju.“ (Sič.)

Da sta se vezna tehnika in vezna umetnost tekom časa — nekatere po Siču reproducirane veznine segajo celo v 16. stoletje — razvili do vse osvajaalne dovršenosti, je pripisovati posebni estetični nadarjenosti našega naroda: „Kakor pri drugih narodih so tudi pri nas vezilje motive svojim domačim umetniškim proizvodom zajemale iz prirode: iz rastlinstva in nekoliko iz živalstva. Poleg teh motivov pa vidimo na vezninah tudi razne geometrijske oblike; teh je največ v Beli Krajini. Motivi so naravni ali pa stilizirani, primerno vezni tehniki, ki je razen belih in pisanih veznin druga na Gorenjskem in zopet druga v Beli Krajini. Ti motivi in njih sestava so nastali nekaj po samosvoji domišljiji — torej samoniklo —, nekaj pa so bili tudi izposojeni iz splošne umetnosti. In kar je bilo teh zadnjih, so jih preobrazile naše prednice tako, da so v njih rokah do-

bili popolnoma novo obliko narodnega značaja; udomačili so se in postali naša narodna last." Kar se torej zrcali v naših vezeninah, je slovenska narodna svojina, je pristen odraz našega žitja.

S publikacijo, ki je pobuda in vir gorenjih vrstic, je Albert Sič (član učiteljskega zbora na ljubljanskem dekliškem liceju) javnosti izročil dragoceno delo. Koliko zamudnih potov in poizvedb in koliko truda ga je stalo, preden je bilo vse tako natančno, lično in nazorno prerisano, kaj šele natisnjeno — tiskalo se je deloma na Dunaju —, to ve preceniti samo, kdor je že kdaj imel s čim sličnim opraviti. Sič ve o vsem tem povedati prav čedno odisejo. Če je kljub vsem težočam in oviram, ki jih je ob izgotavljanju vsepovsodi stvarjal vojni čas, publikacija uspela tako, da jo moramo nazvati vzorno, tedaj je to zahvaliti edinole strokovnjaški veščosti in spretnosti izdajateljevi, ki mu goreča vnema za slovensko narodno umetnost ni dala mirovati, dokler ni bilo izvršeno, kar je namerjal podati. V pričujoči publikaciji zaključeno delo še ni tudi že skončano. O priliki ga nismo nadaljevali. V načrtu so mu nadalje ilustrirana publikacija o slovenskih pisarnicah (pirhih) ter velika, vsevrstno narodno ornamentiko Slovencev obsegajoča publikacija. — Gmotnega dobička neumorni Albert Sič od svojega truda nima, niti ga ne išče. Zato bodi vrlemu propagatorju narodne umetnosti tem iskrenejše priznanje! — Javna pohvala gre tudi tvrdki, ki je Sičevo delo založila in poskrbela za tolikanj okusno izvedbo.

Fr. Kotal.

Jadransko pitanje na konferenciji mira u Parizu. Zbirka akata i dokumenata. Sabrac ih i objelodanie Ferdo Šišić. Zagreb 1920. Izvanredno izdanje Matice Hrvatske. — 8°. 134 (+ 2) str.

Dokumenti o jadranskom vprašanju. Založila Tiskovna zadruga. V Ljubljani 1920. (Zbirka političnih, gospodarskih in socijalnih spisov. Zvezek VI.) — 8°. 60 str. Cena 18 K.

Koncem februarja letošnjega leta je predložila angleška vlada svojemu parlamentu „Belo knjigo o jadranskem prašanju“ (Correspondence relating to the Adriatic Question. Presented to Parliament by Command of His Majesty. Miscellaneous No. 2, London 1920). Ta publikacija obsega originalni tekst dokumentov, ki se nanašajo na razpravljanje jadranskega prašanja, memorandumov z dne 9. decembra 1919., s katerim so skušale dati Zedinjene države, Britanija in Francija novo podlago za rešitev jadranskega problema ter dokumente, katere so v naslednjih mesecih, tja do konca februarja 1920., izmenjale velesile o istem prašanju. Slovenska publikacija podaja gol prevod angleške oficijelne knjige. Šišićeva izdaja pa je veliko obširnejša. Dokumente „bele knjige“ v hrvatskem prevodu izpopolnjujejo in nazorno ilustrirajo razni akti, kateri so bili dostopni naši delegaciji v Parizu, tako njeni predlogi na naslov mirovne konference ter nad vse zanimivi zapisniki o avdijencah Pašičevih in Trumbičevih pri zastopnikih velevlasti v Parizu. Kot zadnja dokumenta sta priobčeni brzojavki, ki sta jih 25. aprila 1920. pred konferenco v San Remu izmenjala Trumbić in Nitti, kot dodatek pa poročilo o stanju jadranskega prašanja iz peresa delegata Rybářa, ki je krožilo maja meseca po naših listih.

V teh dveh publikacijah priobčeni dokumenti imajo že značaj historičnih virov in kot take si jih hočemo tudi ogledati. Služili bodo sicer izvrstno kot informativno in propagandno gradivo, toda bodoči zgodovinar jadranskega prašanja se jih v obliki, kot so priobčeni v naših publikacijah, vendarle ne bo mogel

posluževati za svoje študije kot virov prvega reda. Prevod, pa naj bo sam na sebi še tako dober, mu nikakor ne bode mogel zadostovati. Zateči se bo moral vendarle k angleškim, francoskim in italijanskim originalom.

Slovenska publikacija ni drugega nego gol prevod „Bele knjige“, brez vsakih opazk in uvoda. Še naslova knjige, v kateri se nahajajo angleški in francoski originalni dokumenti, ne izvemo iz nje. Veliko bolj uporabnejša je Šiščeva knjiga, ki je opremljena s kratkim uvodom in tu pa tam, čeravno le prereditko, nasejanimi informativnimi opazkami pod črto. Obenem z dokumenti o jadranskem prašanju pa je priobčil Šišč nekatero naših državnopravnih listin, prvovrstnih kot zgodovinskih virov, tako prepis krške deklaracije po originalu; rimski pakt v obliki pisma v hrvaškem jeziku, katerega je poslal 7. marca 1918. Trumbić italijanskemu poslancu A. Torreju; ženevska deklaracija z dne 9. novembra 1918., a žal brez zapisnika sej, katerih rezultat je (priobčil ga je Š. Sagadin v svoji razpravi „Naš sadašnji ustavni položaj“, str. 67 do 70), ter sklepi podgoriške skupščine z dne 26. novembra 1918., katera je proglasila ujedinjenje Črne gore z ostalimi jugoslovanskimi pokrajinami. Priobčitev teh dokumentov s prevodom besedila londonskega pakta vred znatno povzdiguje vrednost Šiščeve knjige.

Milko Kos. *

Ivana Brlić Mažuranić: „Priče iz davnine“. 1920. Drugo, izvanredno izdanje Matice hrvatske.

Človeku je, kakor da je zašel v globoko šumo, legel v senco in da se mu potem po vrsti sanja vseh teh šest prelestnih bajk. Nikamor se ti ne mudi, nobenih koristnih reči nimaš v glavi, še na to ne misliš, da bo treba proti večeru nazaj tja ven pod golo nebo — tu notri v tem polumraku ležiš, poslušaj sladkopokojno žuborenje in pozabiš celo, da je že davno konec bajkam i v tvojem življenju i na svetu sploh... Res, kaj tako oživljajočega, osvežujočega že dolgo nismo dobili v roke. In vsak stavek je napisan v tako pristni narodni govorici, da komaj verjameš, da so te pravljice vseskozi „umetne“. Ni čuda, da je knjižica postala bratom Hrvatom zato tudi že prava narodna last. Človek si želi, da bi bila čim prej i nam. Seveda ne s kakim slovenskim prevodom, ampak po edini naravni poti — čez ta smešno nizki plot, ki nas loči: z učenjem srbohrvaščine tudi po naših šolah. Saj je to tudi edina naravna rešitev našega „jugoslovanskega jezikovnega vprašanja“!... Ne namestu, ampak poleg slovenščine se učimo jezika svojih sodržavljanov! Da rajši šele „razpravljamo“, si je razložiti res le z našo čudovito brihtnostjo.

Dr. Iš.

Božidar Purić: Ljubavne svečanosti. Izdanje Cvijanovića. Beograd 1920.

Ko sem nedavno prebiral prvo Purićevo zbirko: Pesme o nama (Beograd 1919.), sem bil nekako razočaran. Kajti v njih ni bilo ne globine, ne novega doživljanja, skratka ničesar onega velikega, kar so občutili nekateri na fronti. — Sedaj izišla nova zbirka ljubavnih pesmi je veliko boljša. Seveda tudi ta še ni za stopnjo više na kozmični lestvici. So pač lepi, gladko tekoči verzi, nežna razpoloženja, občutljivo dahnjene slike, toda to so že ravnotako in pa še mnogo bolje podali francoski impresionisti. Nečesa človek v tej knjigi pogreša: evolucije. Tako pa naletiš na vsaki strani na vedno ista občutja, ki postajajo že cno-lična in utrujajo. Posebno pa potrди zadnji cikel „Molitive“ moje opazko, da Purić spominja na francoske lirike v osemdesetih letih minolega stoletja: samo

estetstvo in igrakanje z lepimi verzi. Zato ta zbirka tudi spada v preteklost že sedaj, ko je komaj izšla. Nima namreč kali večnoresničnih misli, ki jih rode le velika doživetja.

Miran Jarc.

Momčilo Milošević: Pred obnovom. Beograd. Izdanje K. Cvijanovića. 1919.

Ko sem prečital le posvetilo („posvečeno Borcima za Ujedinjenje“) sem se spet prepričal o resničnosti Wildeovega izreka, da velja za presojo vrednosti kake umetnine isto kar za cenitev vina: zadostuje le par požirkov, da ga spoznaš. In res: ko sem se mukoma preril skozi vse te rokodelsko gladko stesane verze, sem spoznal, da imam tu opraviti z rodoljubnimi in podobnimi popevčicami, kojih avtor si mogoče navsezadnje domišlja, da je velik poet. Rajši naj bi bil že ponosen na to, da nosi njegova zbirka imena vseh onih naših državnih krmarjev in narodnih klicarjev, ki jim je radodarni Milošević poklonil posamezne lirične proizvode.

Miran Jarc.

Dve mladinski zbirki. V novi, ne ravno okusno ilustrirani izdaji je izšla zbirka „Čika (= stric) Jova maloj Srbadiji“ (Beograd. Cvijanović 1920. Cena 2.50 din.) pesnika Jovanovića Zmaja. Knjižica vsebuje lep niz pristno otroških pesmic, kakršnih je pri nas težko najti. Zato je imel dr. A. Gradnik prav srečno misel, ko je vso to zbirko poslovenil. Izdala jo bo „Tiskovna zadruga“. Treba pa bo tudi poskrbeti za ilustracije.

Na tem mestu omenjam tudi „Djedine pjesme“ (Sarajevo 1919.) zelo plodovitega mladinskega pisatelja Josipa Milakovića, ki je izdal doslej že 17 zbirk. Pričujoča zbirka o malem vnuku Ivici je polna svežosti in detinjske ljubkosti, brez vsakih sentimentalnih vzdihov, ki ubijajo vsako resnično mladinsko poezijo.

Z. Z.

KRONIKA.

Opera: Slovenska opera je pričela svojo letošnjo sezono s slovensko operno noviteto. Prinesla je „Lepo Vido“ skladatelja Rista Savina. Ker je njiva naše operne produkcije še skoro popolnoma neizorana, je vsak nov pojav tem važnejši in tem bolj vreden skrbne gojitve. Slovenci imamo do sedaj tako malo opernih del, da je na eni roki zanje skoro preveč prstov in še tisto malo, kar je vzklilo, ni žalibog imelo v sebi nič ali pa vrlo malo življenjske moči. Takoj po prvem življenjskem vzkliku so padle v grob pozabljenja opere: „Urh grof celjski“, „Ipavčev kakor Parmov“, „Foersterjev“, „Gorenjski slavček“, Parmova „Stara pesem“ in „Ksenija“. Nič boljše se ni godilo Savinovi „Poslednji straži“ in njegovi „Lepi Vidi“ v prvi redakciji.

Savinova „Lepa Vida“ je namreč v svoji prvi redakciji prišla na oder že pred dobrimi desetimi leti. Bila je tačas v svojem bistvu ista kot danes, vendar znatno drobnejša. Današnja njena muzikalna postava je nasproti prejšnji silno košata.

Prvi vtis, ki ga dobi človek od sedanje „Lepe Vide“, je ta, da se je tekom teh let skladatelj kar se tiče tehnike stavka in instrumentacije zelo razvil. Enako se mi zdi, je zrastle v spretnosti, kako je treba dramatično snov podati v pri-

merni glasbeni širini. Če me spomin ne moti, je skladatelj v vseh dejanjih vsako dogodevanje nasproti prvi redakciji glasbeno znatno razširil. Mogoče celo preveč razširil. Prva redakcija je bila v muzikalnem pogledu tako kratkobesedna, da niti na najbolj primernih mestih ni porabila prilike, da se pošteno in učinkovito izživi. Vendar je pa tudi nova redakcija prevzela iz prvotne vse važnejše glasbene misli. To pa je imelo za posledico neko čudno navzkrižje. Dočim je namreč dikcija in vsebina glasbenih misli ostala ista primitivna, kakršna je bila pred 10 leti, se je zunanja tehnika skladateljeva nerazmerno krepko razvila, tako da ima človek vtis, če gleda to zunanjo tehniko in jo primerja s telniko, kako so oblikovane one glavne, iz prve redakcije prevzete glasbene misli, da se mu zdi, kakor da sta eno in drugo ustvarila dva popolnoma različna človeka. Glasbenih misli, katere niso prevzete iz prve redakcije, temveč ustvarjene šele kasneje, imam vtis, da ni ravno mnogo, vendar je med njimi marsikaj povsem dobrega in dostojnega.

Kakor se je že razvila skladateljeva zunanja tehnika, tako da mu je postala dobro rabljivo in rabljeno izrazilo, vendar so skladatelju tudi še v tem pogledu odprte možnosti nadaljnjega razvoja, zlasti v smeri poenostavljenja in ekonomičnejše uporabe tehničnih sredstev. Danes je glede zunanje skladateljeve tehnike stvar še taka, da ona popolnoma odgovarja vidnim neokretnostim libreta. Njegov libreto dela na premnogih mestih z drastično ostrimi sredstvi in na drugi strani zopet vpleta na malo spreten način epizode, ki nimajo za tok dejanja niti v motornem pogledu, niti samó kot kontrastna folija opravičenosti.

Savinov orkestralni stavek je enako na premnogih mestih masiven in preobložen. Na premnogih mestih strelja z največjim kalibrom, ko bi bilo mogoče doseči isti izraz z dosti skromnejšim naporom.

Ko človeka veseli frapanten skladateljev napredek v zunanji glasbeni tehniki, mu je samo žal, da ni še enako razvita v tem delu tudi tehnika glasbenega oblikovanja in razmah glasbene iznajdljivosti. Velika produkcijska sila skladateljeva — skladatelj je to opero, kakor pripoveduje njegov kronist dr. P. K. v „Gledališkem listu“, napisal v nekaterih tednih — pa nam daje upanje, da bo prihodnje skladateljevo delo tudi to stran skladateljevega talenta postavilo v ravnotežje z njegovo stavkovno in instrumentacijsko tehniko. Takrat utegnemo dobiti Slovenci prvo življenja zmožno slovensko opero za slučaj, da se ne bi izkazala že sedanja „Lepa Vida“ kot krepak, zdrav otrok.

Anton Lajovic.

Dva članka Alfreda Jensena. (Dr. Vojeslav Molč.) Konec.

II.

Ali naš čas nima dovolj literarne produktivne sile?

Prašanje bi se lahko zdelo odveč, zato ker nobena doba v kulturni zgodovini ni imela ali ni mogla imeti premalo literarne ustvarjajoče sile. Toda za nas, t. j. za sedanjost samo, je morda težko presoditi objektivno, kako veliko relativno produktivno silo ima evropska literatura v sedanjem trenutku.

Inter arma tacent leges, žvenket orožja zaglušuje zakonodajstvo, pravi latinski izrek; in ta se lahko uporablja tudi kadar gre za leposlovje. Gotovo se je sicer pač redkokdaj zapravljalo toliko papirja in tiskarskega črnila, kakor ravno tekom svetovne vojne, toda velika večina vsega tega je imela le malo skupnega z literaturo. In tudi „vojni produkti“, ki so nosili na sebi literaren pečat, na pr. patrijo-

tično pesništvo in čista vojna literatura v novelistični obliki ali v verzih, so imeli le prehodno časovno vrednost, ki se kmalu izhlapi (če se še ni zgodilo). Samo nekaj, prav malo, velikih mož je bilo, ki so se, vzvišeni nad bojni hrup in politiko, uspeli rešiti z velikega potopa na Ararat pesni.

Toda svetovna vojna je na vsak način razvezala duhove, ki bodo v svojem času dali literaturi v najboljšem pomenu besede družabno vsebino. Ne bodo prepevali o zmagah ali porazih, ne bodo sentimentalno jokali nad osirotelimi otroki ali uničenimi vasm, ampak se bodo narodno-psihološko zaglobili v bistvo vojne in skušali pokazati več ali manj objektivno v konkretnih slikah blaznosti vojne in njen nesmisel. Tudi na literarnem polju vlada zdaj isto mrzlično iskanje, isto kipenje kakor na politično-socijalnem. Poezija pa vendarle ne more in ne sme biti samo zrcalo političnega ali socijalnega življenja. V tem pomenu mora stavek l'art-pour-l'art vedno ohraniti svojo upravičenost. Tendenciozna literatura postaja večalimanj dolgočasna in vodi k literarni onemoglosti. V velikem pesniškem delu pa čutimo vedno za vrsticami utripati veliko človeško srce in razumemo, da je pisatelj otrok svojega časa, nerazdružno spojen z družbo in s časovno dobo, kateri pripada.

Premajhne literarne produktivne sile pač res ne moremo očitati našemu času. Vse prej je to bila nadprodukcija, ki mora njena najbližja reakcija postati gotova utrujenost i kvantitativno i kvalitativno. Tudi na literarnem polju je vladala včas nezdrava konkurenca, izdelovanje knjig, ki je pripravilo leposlovje v mnogih očeh ob dobro ime. Kakor je socijalna politika ustvarila takšno pošast, kakršna je boljševizem, tako je poezija rodila takšne pošastne cvetove, kakor na pr. futurizem. Da leži lahko tudi v teh bizarnih pojavih nova vzpodbuda, kal za nekaj dobrega, — tega se seveda ne sme zanikati a priori. Na drugi strani se pa tudi ne sme oporekati, da bo mnogo iz te muzike bodočnosti živelo kvečjemu le kratek dan, in tudi to se ne more zanikati, da se skriva v teh novotarijah veliko nezrelega diletantizma in veliko humbuga. Če boljševiki nikakor ne morejo predrugačiti društva in proklamirajo zaradi tega hiter pogin vsega starega društva, postajajo s tem ravnotako herostratsko glasoviti, kakor če futurističen verzotvorec dekretira na pr. odpravo rime. Jaz nikakor ne smatram rime za nekaj bistvenega v poeziji, vendar pa sem mnenja, da je originalno, okusno rimanje umetniški okras velike vrednosti. Če torej pisatelj ne more raznetiti plamenov kot formalen poet, lahko samoobsebi umevno deli svoje verze po poljubnem merilu, če ima le res nekaj na srcu. Verjamem tudi, da najde pravo pesniško navdihnjenje instinktivno pravo obliko, rimano ali pa nerimano. Oni verzotvorec pa nikakor nima pravice povzdigovati svoje lastno dozdevanje kot pravilo za druge in obsojati vse staro. Marsikaj v najnovejši literaturi — tukaj seveda ne govorim samo o švedski — se mi zdi pri prvem pogledu zapeljivo, blesteča zunanost, tenka lupina, ki zakriva — cesarjevo novo obleko.

Pesnik se mora, kakor sem že omenil, držati kolikor mogoče daleč stran od vsega političnega in čisto praktično socijalnega. Vendarle pa ne more biti slep za obdajajočo ga resničnost: nezavedno ga mora občutljivo dotikati vse, kar mora doživljati, in to čustvo skrbi, srda ali žalosti se mora izliti v njegovo poezijo, ne da bi raditega tudi določalo ton in vsebino njegovega pisateljevanja. In v naših vihnih dneh, ko vidi mnogo ljudi svet v samo črnih barvah, nekaj po-božnih duš pa vidi v roparskih požarih zarjo novega dne, stori pesnik še naj-

biblično pametnejše i za sebe i za druge, da obesi svojo harpo na vrbo, če hoče sicer še veljati kot prorok.

Če bi pa sicer res vladala v literarni produkciji našega časa nekakšna zaspianost ali onemoglost, bi to bila čista naravna reakcija po nezaslišani živčni napetosti vojnih let. Celo to prerazdraženo dobo je morala pač tudi literatura biti vzpodbudno sredstvo, raztresujoče razvedrilo s kinom, telefonom in časnikarstvom in je morala v svoji hiteči naglici stati pod vplivom teh virov novic in rekreacije. Zivimo ravno v kritičnem času, ko gine mnogo starega in se mnogo novega še vedno ni moglo ustanoviti; in tako je čisto naravno, da se literatura ne samo maja, ampak da se mogoče tupatam tudi zdi ohromela v negotovem pričakovanju tega, kar ima priti.

Ko pa se kaos, ki je zagnil Evropo, razdeli, uzremo, kako se začno kali, ki so zdaj skrite v literaturi, razvijati v cvet in sad. In takrat pride literatura — prava literatura — spet do svoje polne veljave, ravnotako kakor humanistična znanost. In najsi že pisatelji uživajo državno podporo ali ne — na vsak način jako dvomljiva in nezažostna miloščina! —, bodo živeli, potem ko se izčisti z leposlovnega polja različen plevel.

nerstveno Čistilne vice svetovne vojne in narodnostnih borb pa bodo literaturo oplemenile in poglobile. Postala bo bolj religiozna — v najboljšem pomenu besede —, brez pijetističnega laka, etično resnejša, kot pa je bila roba, ki je v neverjetno cenih ali zadnji čas v neverjetno dragih izdajah preplavljala police naših knjigarn in — skladišča založnikov. Človeštvo bo hrepenelo nazaj po klasični preprostosti, po idiličnih opisih narave, mogoče tudi po sinji roži romantike in nežnih pismih ali sentimentalnih potopisih. Nov Dickens ali Fritz Reuter bosta pozdravljana kot duševna odrešenika sveta. Predhodnikov tega preobrata v estetiškem okusu pa zares ni malo.

Navsezadnje pa ima občinstvo takšne pisatelje, kakršne zasluži. Založniki niso pri tem nič krivi in v čast naših boljših švedskih založnikov bodi povedano, da ni bilo samo kupčijsko stališče, ki je pri njih odločevalo.

To dobro izkušnjo ima vsaj

Alfred Jensen.

Naši prevodi. Fr. Sturm pripravlja prevod Stendhalovega „Le rouge et le noir“. — Ante Debeljak je prevedel Ed. Roda „La vie privée de Michel Teissier“. — Vladimir Levstik je deloma že prevedel, deloma pripravlja sledeče prevode: Dostojevskega „Selo Stepančikovo“, Tolstega „Hadži Murat“, Scottovega „Ivanhoe“, Dickensovega „Davida Copperfielda“, skrajšano ljudsko izdajo Hugojevih „Misérables“, izbrane novele Mériméeja, Balzaca „La peau de Chagrin“ in „Père Goriot“.

NOVE KNJIGE.

Uredništvo je prejelo v oceno sledeče knjige (z zvezdico * označene so natisnjene v cirilici):

Cankar, Ivan. Vidiny. Ze slovinštiny přeložil Dr. Bohuš Vybíral. V Praze. A. Neubert. 1920. 167 str. (Pestré květy, sv. 19.)

Cvijetković, Božo. Estetska oceanografija. (Ljepota mora i obale.) I. knjiga. U Dubrovniku. De Giulli i drug. 1920. 79 str. 20 K.

Dimović, Djuro. Kraljević Marko. Drama u četiri čina. Zagreb. Matica Hrvatska. 1919. 176 str.

Dvorniković, Vladimir. Wilhelm Wundt i njegovo značenje. Zagreb. 1920. 31 str. 16 K. (Filozofijska biblioteka br. 1.)

Euripidove drame. Preveo Koloman Rac. Knjiga druga. Zagreb. Izvanredno izdanje Matice Hrvatske. 1920. 448 str. 24 K, za člane 20 K.

France, Anatole. Pingvinski otok. Poslovenil Anton Debeljak. Ljubljana. Tiskovna zadruga. 1920. XIII + 283 str. 42 K. (Prevodna knjižnica IV.)

* **Goethe, J. W.** Faust. Preveo Milan Savić. Beograd. I. Dj. Djurdjević. 1920. 640 + X str. 20 d. (Odabrana biblioteka, 5.)

* **Höfding, Harald.** Filozofijski problemi. S piščevim dopuštenjem preveo Milan Šević. S predgovorom H. Höfdinga. Drugo, ispravljeno izdanje. Beograd, S. B. Cvijanović. 1920. 7-5 d.

* **Jovanović, Jovan M.** Pisma jednome mladiću. Kako se postaje bogat? Po Carnegievoj knjizi „Carstvo poslova“. Sarajevo. Izdanje društva „Prosvete“. 1920. 30 str. 1-5 d. (Prosvetina biblioteka, sv. 7.)

Jug, Slavenski. Književno-kritički list. Uredjuje Branko Jovanović. Izlazi svakog 1. i 15. u mjesecu. Zagreb. Na leto 120 K.

Kaš, Igo. Dalmatinske povesti. V Ljubljani. Tiskovna zadruga. 1920. 94 str. 12 K. (Prosveti in zabavi 1.)

Korolija, Mirko. Zidanje Skadra. Dramski poem u 3 čina s epilogom. Zagreb. Z. i V. Vasić. 1920. 193 str. 30 K.

Ljetopis jugoslovenske akademije znanosti i umjetnosti za godinu 1919., sv. 34. U Zagrebu, 1920. 129 str. 5 K.

Maska. Gledališka revija. Izdaja Ljubljanski pododbor udruženja gledaliških igralcev SHS. Izhaja 1. in 15. vsakega meseca. Na leto 140 K.

* **Mihailović, Vojislav.** Polne bolesti. Njihov postanak, tok i suzbijanje. Beograd. S. B. Cvijanović. 1920. 127 str. 6 d.

* **Njegoš, Petar Petrović.** Gorski vijenac. Sedmo izdanje s komentarom Milana Rešetara. Beograd. S. B. Cvijanović. 1920. 172 str. 10 d.

* **Pejanović, Djordje.** Kratka upustva za osnivanje, uređenje i rukovanje narodnih javnih knjižnica. Sarajevo. Izdanje društva „Prosvete“. 1920. 84 str. 3-5 d. (Prosvetina biblioteka, sv. 6.)

* **Popović, M. B.** Umno radništvo i njegov položaj u današnjoj državi i društvu. Izveštaj podnesen I. konferenciji umnih radnika 9. maja 1920. u Beogradu. Poziv, načela i privremena pravila saveza umnih radnika. Beograd. S. B. Cvijanović. 1920. 36 str. 1-5 d.

Shakespeare, William. Julije Cezar. Tragedija u pet činova. Preveo Dr. Milan Bogdanović. Zagreb. Izvanredno izdanje Matice Hrvatske. 1920. 148 str. 16 K, za člane 13 K.

* **Slepčević, Pero.** O savremenom vaspitanju naroda. Sarajevo. Izdanje društva „Prosvete“. 102 str. 5 d. (Prosvetina biblioteka, sv. 5.)

Szabo, Gj. Sredovječni gradovi u Hrvatskoj i Slavoniji. Izvanredno izdanje Matice Hrvatske. Zagreb, 1920. 225 str. 60 K, za člane 50 K.

Tučan, Fran. Naše rudno blago. Zagreb. Matica Hrvatska. 1919. 235 str.

* **Ujević, Avgustin.** Lelek sebra. Beograd. S. B. Cvijanović. 1920. 87 str. 5 d.

Priporočilo častitim naročnikom, Ljubljanskega Zvona

Največja zaloga raznovrstnega papirja, kancelijskega, ovijalnega, raznih šolskih in pisarniških potrebščin. Razglednice en gros et en détail.

Velika knjigovoznica, v kateri se izdelujejo vezi od najpreprostejših do najfinejših. Plátnice in vezi za razne hranilnice in posojilnice.

Tisk na trakove, razne reklamne table v zlatu, aluminiju itd., passepartout v mnogovrstnih izvršitvah. Tisk na žalne (pogrebne) trakove se takoj izvrši.

Tvornica papirne in kartonažne industrije J. BONAČ SIN, Čopova ulica, Ljubljana.

Vljudno priporoča

Ivan Bonač.

Narodna knjigarna

in trgovina s papirjem

v Ljubljani

Prešernova ul. št. 7

sprejema naročila na
vse tu- in inozemske
časopise, revije ter
vse knjige

**Založništvo
umetniških
razglednic**

**Marija Tičar
Ljubljana**

Manufaktura • moda • konfekcija

Vedno v zalogi: prvovrstno tu- in inozemsko manufakturno in modno blago: solidne obleke, zimske in športne suknje, površniki, za gospode in dečke pelerine lastnega izdelka ter po najnovejših krojih, dežni in čestni plašči, športne čepice, perilo itd.

Prva kranjska razpošiljalnica SCHWAB & BIZJAK

v Ljubljani, Dvorni trg 3 (pod Narodno kavarno)

Lastni modni atelje

Tiskovna zadruga v Ljubljani

Sodna ulica št. 6

Novo!

Novo!

ANATOL FRANCE-DEBELJAK:

Plavalni otok. Roman.

IV. zvezek Prevozne knjižnice.

Broš. 42 K, po pošti prip. 2 K 40 v več.

IGO KAŠ:

Dalmatinske povesti.

Prosveti in zabavi. I. zvezek.

Broš. 12 K, po pošti 1 K 20 v več.

ČEHOV-POGAČNIK:

Sesedje in druge novele.

Broš. 18 K, po pošti 1 K 40 v več.

ŠORLI:

Bob in Tedi. Mladinski spis.

Broš. 24 K, vez. 30 K.

SHAKESPEARE-ŽUPANČIČ:

Sen kresne noči.

Broš. 22 K, vez. 28 K, po pošti prip. 1 K 40 v več.

Dokumenti o jadranskem opravljanju.

Broš. 18 K, po pošti prip. 1 K 40 v več.

LEONID PITAMIC:

Pravo in revolucija.

Broš. 8 K, po pošti prip. 1 K 40 v več.

SIMON JENKO:

Pesmi. Uredil dr. J. Glonar.

Broš. 10 K, vez. 18 K, po pošti prip. 1 K 40 v več.

Dr. STEFAN SAGADIN:

Naš sadašnji ustavni položaj.

Broš. 16 K, po pošti prip. 1 K 40 v več.

Dr. K. OZVALD:

Vsekoloski mladini.

Broš. 3 K, po pošti prip. 1 K 40 v več.

DOSTOJEVSKIJ:

Best. roman v 4 delih (II. zvezek Prevozne knjižnice.)

Broš. 26 K, vez. 46 K, po pošti prip. 4 K 40 v več.

CONCOURT.

Dehle Eliza, roman. (II. zvezek Prevozne knjižnice.)

Broš. 10 K, vez. 18 K, po pošti prip. 2 K 40 v več.

CERVANTES-SORLI:

Tri novele.

Broš. 10 K, vez. 18 K, po pošti prip. 1 K 40 v več.

Stritarjeva antologija z obširnimi avdiodr. dr. Fr. Prijatelj.

Broš. 18 K, vez. 22 K, po pošti prip. 2 K 40 v več.

Josipa Jurčiča zbrani spisi. Druga izdaja. Uredil dr. Fr. Prijatelj.

I. zvezek. Broš. 18 K, po pošti prip. 2 K 40 v več.

II. zvezek. Broš. 22 K, po pošti prip. 2 K 40 v več.

ANTE DEBELJAK:

Solnce in senca.

Broš. 10 K, vez. 18 K, po pošti prip. 1 K 40 v več.

ANTON MELIK:

Zgodovina Srbov, Hrvatov in Slovencev. I. del 16 K.

II. del. I. snoplj. 21 K. 2. snoplj. 21 K, vsak po pošti prip. 1 K 40 v več.

Dr. BOGDAN DERČ:

Dojenček, njega negovanje in prehrana.

Broš. 6 K, po pošti prip. 1 K 40 v več.

Dr. J. DEMŠAR:

Spolne bolezni.

Broš. 10 K, po pošti prip. 1 K 40 v več.

Ljubljanski Zvon, letnik 1919.

Broš. 60 K, po pošti kol. zavitek 10 K v več.

OMLADINA

Ljubljana, predal št. 87.

Nove publikacije!

Nove publikacije!

Župančič Oton:

Mlada pota.

Broš. 12 K, vez. 18 K

Petronij - Dr. Glonar:

Pojedina pri Trimalhijenu.

Broš. 9 K, vez. 12 K

Br. Ivan Prijatelj:

Aškerčeva čitanka.

Broš. 12 K, vez. 17 K

Oton Župančič:

Sto ugank.

Vez. 3 K

Vladimir Levstik:

Zapiski Tine Gramontove.

Broš. 7 K, vez. 11 K

Maubert - Župančič:

Tri povesti.

Broš. 7 K, vez. 11 K

Chesterton - Župančič:

Cetrtek. Fantastičen roman.

Broš. 7 K, vez. 11 K

Fran Albrecht:

Mysteria dolorosa.

Broš. 5 K, vez. 9 K

Tagore:

Rastoči mesec.

Vez. 10 K

Dr. Joža Glonar:

Naš jezik.

Broš. 3 K, vez. 5 K

Milko Brežigar:

Osnutek slovenskega narodnega gospodarstva.

Broš. 6 K

Dr. R. Nachtigall:

Južnoslovansko-italijanski spor.

Broš. 1 K

Spominu Ivana Cankarja.

Broš. 3 K

Navedene cene veljajo le pri direktni naročitvi. — Po pošti pošiljatelj K 1.50 v več.